

POPOTNIK

▷ Pedagoški in znanstven list. ◁

Letnik XXVIII.

Štev. 3.

VSEBINA:

1. Prof. dr. A. Heveroch in Drag. Pribil: O hudodelnosti mladine	65
2. Drag. Pribil: Na četrtem vseučiliščnem tečaju v Turnovu	70
3. Ign. Šijanec: Dekliška brigada (s podobami)	75
4. Višja naobrazba slovenskega ženstva (Ponatis iz „Slov. Gospodinje“)	77
5. Ign. Šijanec: Šolsko-higijenski utrinki	84
6. Književno poročilo	88
7. Dr. Fr. Ilešič: Moje urednikovanje	89
8. Anton Kosi: Odgovor gospodu H. Druzoviču na njegovo opombo o spevoigri „Letni časi“ v 2. številki letošnjega „Popotnika“ str. 58	90
10. Šolstvo v tujini	92
11. Razgled: Listek 94 — Pedagoški paberki 95 — Kronika	96

Last in založba
„Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“.

Izdajatelj in za uredništvo odgovoren: Anton Sterlekar.

„Učiteljska tiskarna“

last „Učiteljskega tiskovnega društva“,
registr. zadruga z omejenim jamstvom

v Ljubljani, Gradišče št. 4

priporoča slavnim krajnim šol. svetom,
šolskim vodstvom in učiteljstvu

uradne tiskovine

iz svoje zaloge.

Ceniki se pošiljajo na zahtevo zastonj. Ÿ Po-
strežba točna. Ÿ Tudi vse tiskovine za župan-
stva ima tiskarna po zmernih cenah v zalogi.

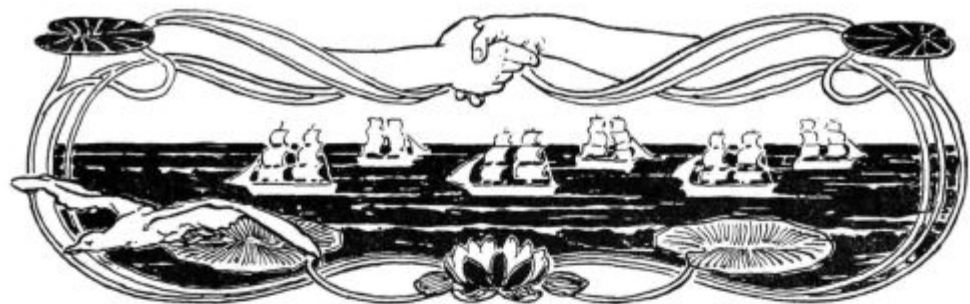
Tiskarna sprejema vsa v tiskarsko stroko spadajoča
dela ter jih izvršuje okusno in po solidnih cenah.

Izvrševanje tiskovin v enobarvnem in večbarv-
nem tisku. Ÿ Tiskanje muzikalij in časopisov.

LITOGRAFIJA.

Telefon št. 118. Ÿ Poštna hranilnica št. 76.307.

O hudodelnosti mladine.

Napisal *prof. dr. A. Heveroch*. Iz češčine prevel *Drag. Přibil*.

(Konec.)

si čuti in društveni oziri ohranjajo svoj vpliv samo do gotove mere. Kjer glad brezobzirno napada pojedinca, tam iztrga нравno prepričanje s koreninami vred. Ne smeš krasti! velja samo za junake našega društva!

Beda povzroča, da ginevajo v rodbinah нравni principi in nastajajo v obiteljih neurejene razmere. Prekrasno riše vse to Kielland v povesti »Erotika in idila«; javljajoči se nedostatek gmočnih sredstev ubija v zakonu vse, kar je vzvišenega in plemenitega v življenju. V dobro nasprotje združuje avtor bolešno propadanje uradniške rodbine vsled bede in filozofiranje neomoženih deklet, češ, temelj zakonske sreče je samo čista ljubezen.

Temelj krepkega društva, države, je krepka rodbina, t. j. rodbina z dognanimi нравnimi principi, obiteljskim čutom, z veseljem do dela in do pridobivanja blagostanja poštenim putem. Prav je dejal Ruskin: »The true history of a Nation is not of its wars but of its households.« (Prava zgodovina naroda ni povest o njega vojnah, ampak zgodovina njegovih družin. Př.)

Vse, kar povzroča razvrat blagostanja in rodbinske sreče, poveča zločinstvo mladine. Našteti moramo: izčrpajoče bolezni, razpori v rodbinskem življenju, propadanje нравnosti v obitelji; čisto naravno pričakujemo češče hudobnost pri onih otrokih, ki žive brez rodbine, pri nezakonskih otrokih, pri sirotah.

Društveni čut in ohranitev prava se more opirati pri inteligentnejšem članu na znanstveno shvatanje in presojevanje važnosti društvenega sožitja in potrebe, opazati društvena pravila, zakone in nazore. Pri manj inteligentnih,

ki niso zmožni si ustvariti tako trdnega znanstvenega prepričanja in smisla za pravo, je temelj nabožnost, namreč pouk o nramnosti, ki se opira na veronauk.

Vsaka vera ima v sebi nekaj tajinstvenega, znanstvenemu proučevanju nepristopnega. Vera ima mogočno oporo v ljudski duši, t. j. nagnenje do skrivnostnega, dopadanje nad vdanostjo k vzvišenemu. V verstvu ima društvo močan vzvod k povznašanju in ohranitvi nramnosti.

Vsako omajanje verskega vpliva povzroča škodljivo omajanje društvenih vezi. Pravkar se nahajamo v krizi, v kateri se omajuje verstvo, omajujejo stara društvena gesla, ne da bi se skrbelo za nova. Ta duševna kriza, v kateri se bori ves svet, ima v posledstvu društveni nered, katerega posledica je naraščanje mladinske hudodelnosti, druga posledica pa naraščanje samomorov sploh in samomorov pri mladini posebe.

Navajam samo eno rodbinsko zlo, ki podpira hudodelnost mladine, **alkoholizem**. Pijančevanje povzročuje večje gnotne potrebe, nezmožnost, pečati se s svojim poslom, in tako obenem propadanje rodbinskega blagostanja. Pijanci so sirovi v svojem obnašanju, in to sirovost širijo okoli sebe; s tem se ubija nramna vrednost rodbine. Pijanci zaplodijo manj vredno in slabejše potomstvo — prav česta je božjast v rodbini pijancev — s slabim etiškim čuvstvom, ki prav lahko postaja žrtva nenramnosti. Tako se goni potomstvo pijancev s podvojeno silo k hudodelnosti. Deloma nima nramne sile, da bi odoljevalo vabilu hudodelnosti, vsled svoje propale okolice je naravnost zavedeno k zločinu.

Nekoliko števil: Mönkenmüller je preiskal 300 gojencev prisilnih delavnic in našel v 145 slučajih (50 izmed njih je bilo nezakonskih otrok) večje ali manjše pijanstvo pri očetih, v 12 slučajih je pila mati, v 12 slučajih oba roditelja.

Tarde navaja, da sta bila pri 43% hudodelnikov oče in mati alkoholika, pri 14% zločincev so bili roditelji umobolni in samo pri 10% zločincev so bili roditelji pošteni in dobri ljudje.

Bourneville navaja, da je v Bicêtru imelo izmed vseh idiotov alkoholično dedičnost po očetu 471, po obeh roditeljih 84; ob očetovi pijanosti je bilo spočetih 57, v materini pijanosti 54 idiotov.

Znana je geneologija rodbine Ynke-ove (Lemaire in Chrétien), ki šteje 200 morilcev in zločincev, 288 bebcv, 90 prostitutk; vsi so potomci enega para v 70 letih. Maks, njih prednik, je bil pijanec.

Hudodelnost staršev je čudovito često temelj zločinstva potomcev.

Nedostatek društvenega čuvstva pri otrokih nedostatnih roditeljev vede pod vplivom v društvenem oziru propale okolice otroke hudodelnih rodbin zopet k zločinstvu.

Kako nam je preprečevati javljajočo se hudodelnost mladine?

Najbolj idealno geslo bi bilo: kako se ima stvar urediti, da bi se ne pojavila v družbi hudodelna mladina.

Rekli smo že, da nam je iskati temelje hudodelnosti bodisi v individualiteti, bodisi v nezdravih družbenih razmerah, ali pa v obeh obenem.

Kar se tiče hudodelnosti povzročene vsled slabe okolice, se glasi naša naloga: urediti družbene razmere, da se odstranijo beda, nezadovoljstvo in propalost rodbin, odpraviti iz društva alkoholizem, vsa rodbino ubijajoča nagnenja in strasti, uvesti idealne gospodarstvene razmere. To je problem, preustrojit sedanje društvo, uvesti idealno sožitje, po katerem vpije ljudstvo že tako dolgo, kar se je društvo organizovalo. Problem je — neizvedljiv. Tudi drugi problem se ne da udejstviti: preprečiti, da bi se rodila k hudodelnosti naklonjena individua. Vemo, da rodijo alkoholiki, zločinci, blazni in degenerovani hudodelniki. Kako zabranjevati raznim tem slabotnežem vstop v društvo?

Dve socijološki gesli se tukaj bojujeta med sabo. Eno se glasi: brani vsakega človeka, podpiraj ga, ohrani mu življenje. To je geslo, po katerem se ravna današnje društvo, ki postavlja z ogromnimi stroški bolnišnice, blaznice, sirotišnice in kaznilnice ter se bojuje za odstranitev smrtne kazni, ker je to sredstvo nedostojno in neopravičeno. Proti temu ljubeznipolnemu nazoru se dviga drugo naziranje: radikalno odstraniti vse slabotneže iz društva. Delovanje lečnikov in javne higijene je le društvo oškodujoče negovanje in vzdrževanje slabotnežev v bolnišnicah in drugih humanitarnih zavodih, a s tem ljudomilim postopanjem se pospešuje baje degeneracija društva. Na najradikalnejšem krilu stoji ameriški zdravnik in filozof Mac Kim, ki živo priporoča s smrtjo odstraniti vse slabotneže društva: idiote, imbecilne, epileptike, alkoholike, morilce, roparje, nevarne in nepoboljšljive zločince. Še mnogo drugih takšnih navodil se je podalo za očiščenje društva od slabotnežev.

Slavni Friderik Nietzsche gotovo ni slutil, ko je predlagal eliminacijo degenerovanih cito et jucunde — naglo in veselo: z alkoholom in Venero, da bode sam umiral počasi in trpko — eliminovan v blaznici!

S čistimi principi deluje se samo pri teoretiški mizici, v praktičnem družbenem življenju vsak popusti od neomajanih principov in se prilagodi razmeram.

Zato se ni treba bati navedenih radikalnih predlogov. Stvar se bode razvila le bolj po malem. Današnje društvo že skrbi deloma samo za sebe. Ker se zapirajo umobolni in dognani alkoholiki v zavode, zločinci v kaznilnice, eliminirajo se iz društva takšni elementi in se jim zabranjuje, da ne morejo zaploditi slabotnega potomstva. Za umobolne je že dobro preskrbljeno: ti se zapirajo po njih nevarnosti v zavode. Zločinci se zapirajo po

veljavnih zakonih v razmerju z njih prestopki, ne po njih nevarnosti. Ko bodo kazenski zakoni raformovani po modernem nazoru o zločinčih, potem se bodo doživotno eliminirali društvu najbolj nevarni zločinci, t. j. rojeni in recidivni, in tako bode nemogoče, da bi takšni stvorili rajali društvu slabe potomce. Daljši korak na tej stezi so razmotrivanja socijologov, ki ima za cilj zakonito prepoved zakona določenim slabotnejšem. V nekaterih ameriških državah so se že sprejeli takšni zakoni. § 48. občanskega zakona prepoveduje pri nas zakon blaznikom in bebcem. Ravnotako se proglasi zakon neveljavnim, ako se dokaže, da je bila žena, ali da je bil mož v dobi sklepanja zakona na umu bolan.

To sredstvo, s katerim društvo skrbi za krepko potomstvo, se bode moralo razširiti: plodi se tudi izven zakona!

Društvo samo seza po samoobrambi: umeljuje se društva omejevanje pijanstva, društva za odstranitev spolnih bolezni. Povsod se posvetujejo o tem, kako je treba dvigniti gospodarske razmere, blagostanje, a najbolj zaslužno je delo onih, ki se trudijo dvigniti občo nravnost. Nrnavnost moramo tu jemati v najširšem smislu: navajati k poštenemu delu, k solidnosti, rednosti, natančnosti, prijateljski pomoči, varčnosti, priprostemu življenju, vzbujati spoštovanje k pridnim, delavnim, izkušenim, podpirati zaslužno avtoriteto. **Z občno nravnostjo, blagostanjem, treznostjo in zatiranjem drugih razvad se društvo najlepše ubrani proti naraščanju hudodelnosti mladine.**

Kako se naj društvo brani proti zločinskim, hudobnim nedospelim? Kakor pri vsakem lečenju, tako se mora individualizovati tudi pri tem zdravljenju. Nobeno sredstvo ne velja za vse! Občno uvedena ali zavržena metoda samo moti! Iz šol so odstranili — brezovo metlo. Pri nekaterih otrokih je metla gotovo ubijala boljše čuvstvo, toda nekateri otroci so gluhi za apeliranje na plemenitejša čuvstva, ker jih ne poznajo, a pri takšnih more krotiti nedovoljene želje samo telesna kazen in strah pred njo. Gospod učitelj Heran ni zaman zahteval metlo, vsaj v onih slučajih ne, ki jih navaja. Toda imamo tudi otroke, ki ne reagujejo niti na telesno boleost; pri njih ne pomagata ne opomin, ne kazen.

V vsakem poedinem slučaju je treba najti vzrok hudodelnosti.

Če smatramo kot vzrok bedne gmotne ali nravne rodbinske razmere, tam poznamo edino sredstvo: izvabiti otroka iz te srede.

Kam?

Pri nas se javlja tukaj velika težava. Ni preskrbljeno za otroke, rastoče v nravno nevarni sredi. V kolikor mi je znano, skrbi za te siromake v Čelih filantropsko društvo učenk višje deklške šole, katero je ustanovila gospodična Haissingrova; oskrbuje nemara 40 zapuščenih otrok.

Izmed katoliških društev, ki skrbijo za duševno zanemarjene otroke, navajam Asil mil. praškega Jezuščka, Društvo sv. Jožefa, Društvo za podpiranje izpuščenih kaznjencev. Društvo »Domovina« skrbi za preobrat prostitutk k rednemu življenju.

Cela vrsta sirotišnic izpolnjuje na Češkem svoje blagonosno poslanstvo, nadomestiti nesrečnim zapuščenim rodbino.

Še težje je svetovati, kaj bi se naj počelo z onimi, pri katerih se hudodelna naklonjenost javlja od mladih nog. Opisal sem sedemletnega otroka rojenega zločinca, dolgo vrsto otrok so mi že privedli na polikliniko, katerih razpuščenost in hudodelnost so doma zaman skušali popraviti, naj bi jim svetoval, kam ž njimi, predno kaj zagrešijo v javnosti. Težko je tu svetovati! Prav nedostatno je preskrbljeno za takšne otroke!

Praga ima vzgojevalnico v Libni, kjer se sprejemajo propali otroci za 240 gld. na leto, siromaki se sprejemajo temeljem ubožnega spričevala. Za sprejem se mora prositi.

V Rečanih obstoji Olivova vzgojevalnica za čisto pokvarjeno, zanemareno, zapuščeno deco, in sicer za kristjane iz vsega kraljestva. Bogati otroci se sprejmejo za 240 gld., toda le v razmerju s prostorom. Zavod ima 40 mest za dečke in 80 za deklice. Sprejemajo se deklice v starosti 10 let. Prositi se mora pri praškem mestnem svetu. Poznam še vzgojevalnico v Kraljevih Vinogradih. Ti zavodi ne zadoščajo za internacijo pokvarjene dece. Kjer ni druge pomoči, se mora poslati pokvarjen otrok kot sebi in društvu nevaren v zavod za umobolne.

Kako nas mora boleti, če slišimo o napravah drugod. V Ameriki so skoro v vseh državah društva, ki skrbijo za otroke.

L. 1903. je imelo društvo, katero je ustanovil Brace, 9 Lodging Houses in 6 Boys Clubs v New Yorku, v katerih je našlo zavetja, šolo in dela 6000 dečkov. Sličnih zavodov tudi ne manjka za propale deklice. To društvo je uredilo nadalje industrial schools (obrtne šole), gospodarske šole, Summer Charities (letovišča), Seaside sanatorium (morska kopališča). Leta 1900 je skrbelo društvo za 155.265 otrok!

V Severni Ameriki so razširjene »Societies for the prevention of cruelty to children.« Vsako leto se nabere v te namene do 102½ milijona kron. (Bärnreither: Jugendfürsorge und Strafrecht in den Vereinigten Staaten von Amerika.)

Na Francoskem je prevzela skrb za zapuščeno in nenravno mladino mogočna »Assistance publique«. Na Angleškem imajo lepo izdelan šolski sistem za nenravno mladež. Itd.

Zaostali smo za drugim svetom!

Ako je otrok prestopil 14. leto in je zakrivil kaj protizakonitega, zapade kazenskemu pravu.

Novi nazor o kazni in želja ne kaznovati, ampak storiti neškodljivim, ki se sedaj širi po vsem svetu, sta uvela geslo, naj bi nedospelec ne bil kaznovan za svoj čin, in ima kot posledico odlok o pogojni obsodbi ali pogojnem oproščenju, to je, nedospelec ne nastopi kazni takoj za svoj prvi čin, včasih se mu tudi kazen odpusti, ako v določenem času ničesar več ne zakrivi.

Nasledek te struje je pri nas naredba pravosodnega ministrstva od dne 25. novembra 1902. Mnogo se je pričakovalo pri nas od prisilnih delavnic, ki so bile naperjene zlasti proti vagabundaži, toda svoje naloge niso rešile, marveč povzročile še druge težave.

Iz tega pregleda morete posneti, kako slabo se skrbi pri nas za zločinsko mladino. Proučevanje zločinske mladine in premišljevanje o sredstvih proti njej je dolžnost onih, ki se zanimajo in se morajo zanimati za blagor in moč društva.

Na četrtem vseučiliščnem tečaju v Turnovu.

Spisal Dragotin Pribil, Krk.

(Dalje).

III.

 ne 8. avgusta 1906 smo se zbrali v Sokolovni že pred 7. uro zjutraj. Četrty vseučilišni tečaj se je začel. Dvorana je bila polna učiteljic in učiteljev — trpinov, ki jih je žeja po znanosti prignala semkaj. Nobene materialne koristi ne bodo imeli od svojega dela. Ko bi bili mirno ostali v svojih vaseh, nemara bi stekli večje priznanje oblasti. Ni dobro, če iz teme siliš k luči, če iztezaš roke k svetlobi. In vseučilišni tečaj je demonstrativno uveljavljenje gesla: pomagaj si sam in Bog ti bo pomagal. Kar vladajoči krogi učiteljstvu ne marajo dovoliti, to si učiteljstvo uredi samo.

To je bil pravi vzrok, da so se začeli razvijati češki vseučilišni tečaji: samopomoč. Učiteljstvo se že davno ne more več zadovoljiti z znanjem, ki ga prejme v učiteljiščih. Človeštvo sili naprej, ne-prenehoma naprej, neznanim ciljem, neznani dovršenosti naproti. In na čelu mu koraka učiteljstvo. Pod našim vodstvom stopajo množice naroda. — Kdor se hoče posvetiti delu za narod, ta mora biti za to delo primerno usposobljen. Ali je 19letni mladenič, ki pride iz zavoda, za to delo pripravljen? Za sedanjó dobo? Skoro trideset let je star statut o uravnavi učiteljišč. Mrtvi paragraf se nič ne ozira na to, kar se godi tam zunaj v življenju, v

svetu. Njega ne brigajo izpremembe, napredek razvoj; kakor da se je porodil v temi in bi nikdar ne smel občutiti dobrodejnega solnca. Prvi žarek prosvete ga ubije.

Češko učiteljstvo zahteva že leta in leta pristop na univerzo. V tem smo edini z učiteljstvom vse srednje Evrope, ta naša zahteva je opravičena in se bode morala izpolniti povsod, kakor se je izpolnila že v nekaterih deželah. Težko, da doživi sedanja učiteljska generacija v Avstriji to dobroto. A zanamci bodo uživali plodove našega dela. Saj mora priti človeštvo do spoznanja, da se mora posvetiti naraščaju vsaj toliko brige, kolikor se je žrtvuje nemi živini. Kdor poučuje maso ljudstva, ta pospešuje evolucijo človeštva. In to človeštvo bi moralo biti strašno zaslepljeno, ko bi v doglednem času ne skrbelo za to, da si osigura napredek s tem, da posveti naobrazbi prvih činiteljev na polju kulture največjo skrb.

Kar vlada ne da, si vzame učiteljstvo samo. Učiteljstvo demonstrativno kaže, da brez vseučilišča ne pojde naprej. — Učiteljstvo občuti potrebo akademične naobrazbe. Da udovolji svojemu hlepenju, žrtvuje čas, žrtvuje to, kar učitelj krvavo zasluži in česar potrebuje ravno tako krvavo. Od svoje borne mezde odriva učiteljstvo znatne svote, da zadošča svoji duševni gladi.

Česke vseučiliščne tečaje uprizarja vesoljno češko učiteljstvo. Vršijo se tečaji redno v avgustu, in sicer eno leto na Moravskem, drugo leto na Češkem, a nikdar po dvakrat v istem mestu. To je prav pametno urejeno. Tako se olajša potovanje h kurzom vedno novim skupinam učiteljev. Učitelji pa spoznajo tudi češko zemljo. Kot prirejevalci tečajev se združujejo: 1. Zemský Ustřední Spolek Jednot Učitelských v král. Českém. 2. Zemská Ustřední Jednota učitelstva měst. škol českých v král. Českém. 3. Jednota učitelek v král. Českém. 4. Ustřední spolek jednot učitelských na Moravě. 5. Spolek českého učitelstva ve Šlezskem.

Poučujejo na tečajih profesorji čeških visokih šol v Pragi in v Brnu, a ne vsako leto isti. Za svoj trud dobivajo profesorji lepo odškodnino. Načelništvo tečajev plača vsakemu izmed njih vse potne stroške in dnevnice, za vsako uro pa prejmejo profesorji zvonkih 40 K, reci štirideset kron. To je mnogo za eno uro dela, a učiteljstvo tudi tem načinom pokaže, kako ceni znanje. — Seveda se nam vriva pri tem misel: ali bi ne mogli profesorji učiteljem olajšati breme, ali bi se ne mogli zadovoljiti z nižjo takso? Ko sem te svoje pomisleke izrekel v družbi dveh-treh prijateljev, tedaj se jim je izvil iz prsi težak vzdih. Koliko pa prejmemo učitelji za eno uro dela, ki je, Bog ve, ravno tako težko, če ne težje? Ali je tisti res tako ničvreden zidar, ki gradi temelje, v primeru z onim, ki polaga poslednje opeke... Šest ur na dan za dve kroni, in ena ura štirideset kron. To je razmerje, da ti srce poka! Saj nočem s tem reči, da bi profesorji ne za-

služili svojega plačila. A žal mi je, da se podcenjuje tako uničujočim načinom naše skromno, a tako važno delovanje. Takšne paralele se ti vsiljujejo nehote...

Profesorji si volijo teme sami. Kakor se mi je zadržilo, nimajo pri tem posebnega načrta. Samo profesor Novak mi je dejal v razgovoru, da jemlje vsako leto določen del fizike, tako da bode v nekaterih letih obravnavano vse, in da bodo imeli stalni obiskovalci nekako celoto. Seveda tak način predavanja ne odgovarja popolnoma učiteljskim željam. Ni sistema v tem delu, in to ni v prid ne stvari, ne učiteljstvu. — Predava se tako, da morejo vse teme poslušati vsi udeležniki kurza. Predavanja so trajala neprenehoma od 7. ure zjutraj do 1 $\frac{1}{4}$ popoldne, včasih pa tudi zvečer od 8. do 10. Proti koncu so se pomnožila predavanja tako, da so nekateri sedeli od 7. ure zjutraj do 7. ure zvečer, neprenehoma v Sokolovni. Med posameznimi urami je bilo po četrt ali pol ure presledka, a predavanja so trajala vselej točno eno uro. Če pa je profesor bil v ognju in se mu ni hotelo nehati sredi kakšnega odstavka, govoril je tako dolgo, dokler ga ni bližajoči se kolega opomnil, da mora stolico prepustiti drugemu.

Tako naporno delo mora utrujati, to presega človeške sile. Napeto poslušati toliko časa — to ne gre. Zato so sklenili, da bodo v prihodnjih tečajih postopali drugače. Predavalo se bode hkratu v več dvoranah. Udeleženci si potem lahko izberejo ona predavanja, ki najbolj odgovarjajo njihovim osebnim potrebam. Ne bode torej več duševnega drenja. Učiteljstvo bode sicer sprejelo manje, a zato bode duševna hrana bolj izdatna, poslušalo se bode z večjim pridom. Gledalo se bode na skupine: geografija, zgodovina, literatura itd. bodo tvorile svoj oddelek, ravno tako prirodoslovna skupina, prirodopisna, sociološka itd.

Popoldan je bil posvečen znanstvenim ekskurzijam ali turistiki. Zvečer so se zbirali učitelji in profesorji pri vrčku ali pa pri posebnih prireditvah. Pa o tem delu koncem mojega poročila.

Poslušati je smel vsak, kdor je plačal takso, ki je iznašala dvajset kron. Deset kron se vpošlje pri prijavi, deset kron pa se plača pri vstopu. Vsak poslušalec je dobil legitimacijo, ki se je samo enkrat revidirala. Pozneje se ni več gledalo, kdo prihaja in odhaja. Le preprečiti se je hotelo, da bi ne prišli v dvorano nepozvani vohuni. Neugodno pa mi je bilo dejstvo, da tudi učiteljski učenci niso smeli k predavanju brezplačno. Učiteljski naraščaj bi se naj vabil k takšnim prireditvam, kakor tudi k učiteljskim zborovanjem, da ga prešine stanovski duh in da ne zajde, ko ga postavi usoda po dovršenih naukih na razpotje, ampak jo ubere krepkim korakom za nami. Čehi prirejajo abiturientom učiteljske velika zborovanja, pri katerih polagajo najboljši govorniki in prvi vodje mladim kolegom na srce, da se smelim srcem pridružijo bojevitim našim vrstam. Zato pa sem se vodstvu tečajev tembolj začudil, da je odločilo tako neoprezno.

Večina poslušalcev so bili učitelji. Prisostvoval je razpravam tudi kmet, napreden mož iz okolice Turnova. To govori o kulturnem stanju v češki zemlji dovolj jasno. Iz Morave je prišla naobražena hčerka nekega mlinarja, gospodična Tymichová. Nadzornika sva bila samo dva prisotna, razen mene še turnovski nadzornik prof. Patočka, dozdevno sicer zelo prijazen mož, o katerem sem pa slišal pozneje dogodbico, ki mi ni ugajala in mi je vzbudila v srcu spomine na polpreteklo dobo, ko sem pri nekdanjem svojem nadzorniku spoznal, da ni prav, če ima nadzornik kakor rimski bog Jan dvoje obrazov. — Da je bilo tako malo šolskih nadzornikov pri tečaju, to me je neugodno dirnilo. Zakaj ti ljudje ne čutijo z učiteljstvom? Saj je njih čast tako slabih nog. Malo se potrese ta stolček, in zopet si, kar si bil poprej: učitelj, mučenik. In če čuti učiteljstvo v sebi potrebo po daljnjem naobražovanju, ali se ni treba učiti nadzorniku, ki bi moral biti v svojem okraju najboljši učitelj, najbolj naobražen kolega? Ko bode prišla doba, da si učiteljstvo vsakega okraja voli po prosti volji svojega nadzornika, potem bode nemara tudi v tem oziru bolje.

Vseh udeležencev je bilo 207, in sicer 158 mož in 49 dam. Tudi to število govori mnogo. Učiteljice zahtevajo povsod enake pravice, isto plačo. Prav je tako in morale bi tako biti. Isto delo, isto plačilo, isto trpljenje, iste radosti. A zakaj se naše učiteljice ne udeležujejo v večji meri stanovskega dela? Čujemo pritožbe, da celo za stanovske liste ne marajo. To ni prav in to mora v nas učiteljih vzbujati nekako trpkost.

Iz Češkega je bilo 168 poslušalcev, iz Morave 38, iz Istre sem bil jaz. Izmed teh je bilo po stanu:

ravnateljev meščanskih šol	1 (!)
namestnikov ravnateljev mešč. šol	1
učiteljev in učiteljic mešč. šol	17 (!)
šolskih voditeljev večrazrednic	25
» » enorazrednic	11
učiteljev in učiteljic ljudskih šol	143
nadzornikov	2
abiturijentov	2
učiteljskiščnikov	2
zdravnikov	1
kmetov	1
zasebnikov (gospodična T.)	1

Skupaj 207 poslušalcev.

Koedukacija je bila izvedena popolnoma. Učitelji in učiteljice so sedeli popolnoma izpremešano, in sicer na stolih v dolgih vrstah. Vsak se je vsedel, kjer je ravno našel prostora. Za profesorje je bil postavljen provizoričen kateder, ki pa ni bil posebno trden. Pogrnjena mizica in stol sta

imela jedva dovolj prostora na tej »stolici«. Spredaj je bilo še dvoje miz za stenografe in velika črna tabla. Samo profesor Novak je predaval na gledališčnem odru, ker je rabil za svoja predavanja mnogo prostora.

V vestibilih je bila umeščena učiteljska čitalnica. Bilo je tam na razpolago mnogo pedagoških, znanstvenih in političskih novin, tudi nekaj starejših vezanih letnikov. Učitelji so pridno čitali te liste, vedno je bilo v presledkih okoli velikih miz polno čitateljev zbranih in večkrat je bilo treba uprav prežati na kakšen list. Kako važno vlogo igrajo vendar stanovski listi v življenju učiteljev! Brez njih si pravega učitelja niti misliti ne moremo. Čehi imajo mnogo znamenitih učiteljskih listov. Ne sodim o njih kakor slepec o barvah. Saj jih čitam po dobroti Popotnikovega urednika že enajsto leto. Prvo mesto med temi listi zavzemajo »Pedagogické Rozhledy« katere izdaja »Dědictví Komenského«, literarno-pedagoško društvo v Pragi. Glavni urednik je Jos. Tůma, učitelj v Radovesnicích pri Kolínu, znan pedagoški pisatelj, avtor najboljše knjige za nazorni nauk, kar jih poznam. Poduredniki posameznih oddelkov so profesor univerze Fr. Čáda, profesor O. Kádner itd. Pišejo v ta list prve češke kapacitete, profesorji univerze, profesorji srednjih šol, učitelji in zdravniki. Zlasti se pestujeta v tem listu pedologija in pedopsihologija. Šolska higijena zavzema važno mesto. Na drugo mesto bi postavil list »Sborník«, katerega izdaja zaveza moravskih učiteljskih društev. Vsebinska je mnogovrstna, pišejo v list profesor univerze Drtina, profesor univerze Krejčí, profesor univerze Čáda in zlasti pa urednik J. Ulehla, duševni prvak med moravskimi učitelji. »Český Učitel« (z znanstveno prilogo »Česká škola«) z glavnim sotrudnikom J. Černým in »Věstník« zastopata učiteljsko politiko na Češkem in Moravskem. »Posel z Budče« je mešane vsebine, ravno tako »Beseda učitel'ská«. »Volná škola« propaguje svobodno šolo. »Komenský«, »Revue učebných pomůcek«, in še mnogo mnogo drugih listov skrbi za naobrazbo učiteljev, za razširjanje in utrjenje stanovske zavesti, za obrambo stanovskih prav. Kdor zna češki, naj ne sega po nemških pedagoških listih! Saj so češki po vsebini nam Slovanom mnogo koristnejši. Ravno tako je treba segati po pedagoških delih, ki izhajajo v češkem jeziku. Pisana niso samo po nemških virih, ampak večinoma po francoskih in angleških, po ruskih in ameriških. Iz teh del spoznaš, da nemška pedagogika ni edino vzveličavna, ampak da so pedagogi drugih narodov že zdavna našli nova pota — iz nemških šolskih kasaren ven v prosto, svobodno polje. Prostosti, ki danes preveja ameriško šolstvo, ki si pridobiva vedno več mesta v angleških in francoskih šolah, te prostosti nimamo pričakovati iz dežele, kjer se zatira poljska deca zato, ker hoče moliti svojega Boga, od katerega edino pričakuje rešitve iz prežalostnih odnošajev v materinskem jeziku, te prostosti nikar ne iščite v državi, kjer je učitelj v političkem oziru rob, kjer odločujejo o šolstvu protestantski pastori, katerim v šovinizmu ni para. Kdor si hoče vzbujati v

oprso nade na srečnejšo bodočnost, kdor hoče, da mu vzklije v srcu mehka slutnja o bližajoči se pomladi naših šolskih poljan, pomladi, ki bode oživljala in opajala delavce na teh poljanah, ki bode pospeševala rast naših nasadov — ta naj sega po čeških pedagoških publikacijah.

V presledkih smo šetali tudi po parku, ki se razprostira okoli Sokolovne. Lepe napise čitaš po vrtu. Če otrok prebere te stihe, gotovo bode čuval nasade in ne trgal cvetlic brez potrebe. Ali bi ne bilo umestno, da se takšni napisi, s katerimi se opozarja ljudstvo na krasoto prirode in na dolžnost, čuvati javna drevesa in rastline, uvedejo tudi po naših javnih prostorih? Ali bi bilo slabo, ko bi učenec čital v šolskem vrtu: »V lepoti narave se ti razodeva moč Stvarnika« in »Cvetlica živi ravno tako rada kakor človek; občuduj jo, a ne uniči je brez potrebe.« (Dalje prihodnjič.)

Dekliška brigada.

Spisal Ign. Šijanec.

amen telovadbi je pač pravilni razvitek telesa; kajti znan je pregovor, da le v zdravem telesu prebiva zdrava duša. Toda pri nas telovadba za deklice ni obvezen predmet. A pogledjmo naše deklice, ali res niso potrebne telovadbe! Pri nekaterih se razvija skolioza, druge postanejo kratkovidne, zlasti po velikem naporu oces pri ženskem ročnem delu, mnogo jih je visokohrbtastih itd. itd.

Potrebno bi bilo ravno

dekletom telovadbe, ter mnogo telovadbe! Seveda ne vaj na drogu in drugih enakih orodjih, ampak vaj v korakanju in enakih vajah, ki krepijo mišice in jih naredijo gibčne.

Toda o tem morda ob priliki obširneje. Danes mi je spregovoriti o posebni telovadni napravi, namreč o dekliški brigadi, ki se je ustanočila v Londonu in ki se tam razvija vrlo lepo. — Čital sem o tej brigadi spis meščanskega učitelja dr. Viktorja Pimmerja v »Vierteljahrsschrift für körperliche Erziehung«,

Oddelek dekliške brigade pozdravi svojega kapitana.

in ker je ta stvar zanimiva, hočem z njo seznaniti tudi slovensko učiteljstvo. Pred vsem pa se javno zahvalim dr. Pimmerju za nadaljne podatke ter za prepustitev treh klišejev, ki kaj dobro ilustrujejo spis.

Kakor drugod je tudi v Londonu še precej dobro preskrbljeno za telovadbo in za igranje dečkov; deklice pa nimajo dosti od tega. Tuintam se res najde kaka četica deklic na javnih telovadnih in tennis prostorih, a kaj je to proti tisočim in tisočim dečkov, ki se ob sredah in sobotah igrajo po travnikih in telovadnih vrtih v mestu in okolici.

Da se temu nekoliko pride v oči, je E. C. Baker, svoječasni častnik, sklenil osnovati dekliško brigado. Pred kakimi štirimi leti je izdal poziv materam ter jim razložil svoj namen.

Tri hornistinje dekliške brigade.

Hčerka kapitana Bakerja, poveljnica ene kompanije.

Sedaj ima armado 600 deklet, v starosti 6 do 16 let, razvrščeno v deset kompanij, katere vežba 42 častnikov. Razun tega ima godbo, katero proizvaja 30 dečkov. Godci imajo trompete, bobne piščali. Sicer pa se tudi nekatere deklice učijo vojaških signalov, kakor vidimo na sliki.

Vsaka deklica ima svojo uniformo: rdečo bluzo in modro krilo z belim obšivom. Nezavezane lase pokriva rdeč fez s čopom. Razun tega nosi vsaka deklica skupaj zvit žakelj za kruh (Brotsack) in ob pasu svilnato šerpo. K popolni uniformi še spadajo bele rokavice, črni čevlji in črne nogavice. Šarži se razločujejo od prostakov po vojaški kapi. (Glej sliko!) — Deklice telovadijo vsak večer pod vodstvom moških »lajtenantov« in ženskih pod-

častnikov v mestnih telovadnicah in v društvenih »Drill Hallo«. Zdravnik in izprašane otroške varučke jih poučujejo o rešitvi in prvi pomoči v slučaju nezgod in o negovanju ter oskrbovanju otročičkov.

Vsaka deklica mora pri svojem vstopu v brigado svečano priseči ter se odreči uživanju alkohola.

Po nedeljah je velika cerkvena parada. Mlade amazonke korakajo v popolni uniformi, na čelu godba, v cerkev.

Najvišji poveljnik — imenovan kapitan — vsej armadi je ustanovitelj Baker. On pravi: »Začel sem to, ker sem videl, da se je negovanje telesne kulture do takrat omejevalo le na dečke in sem mislil, zakaj bi deklice telesno zaostajale za drugim spolom. Gotovo je moj nastop že marsikatero mlado deklico ojačil in telesno okrepil.«

Londonško prebivalstvo ne more nahvaliti dekliške brigade. Matere se čudijo, kako so njih deklice postale vsled telovadbe in telesnih vaj čile, krepke in zdrave.

S temi vrsticami pa ne da bi delal reklamo za vojaško vzgojo naših deklic, temuč hotel sem le navesti, kako v drugih krajih na vse mogoče načine želijo okrepiti in ojačiti telesnonežni spol. Pravilna telovadba — zdravo telo — zdrava dekleta — krepke zdrave matere — čil in jak zarod!

Višja naobrazba slovenskega ženstva.¹⁾

Inteligentna slovenska mati stremi in vsaka mora stremeti za višjo izobrazbo svojih hčerâ. Duh časa in socialne razmere zahtevajo, da se tudi ženstvo izobrazuje višje in višje, da more tekmovati ali vsaj primerno vzdrževati se v življenskem boju. Dandanes ne zadošča več našim deklicam le par razredov ljudske šole. Čimveč človek ve in zna, tem boljše jamstvo ima za bodočnost.

Zato pa so slovenske inteligentne matere hvaležne ljubljanskemu občinskemu svetu, da vzdržuje mestno višjo dekliško šolo s trgovskim in pedagoškim tečajem. Iz te šole nam prihaja že več let naraščaj inteligentnega in izobraženega slovenskega ženstva, z njim pa se širi v slovenske obitelji duh napredka in resnične prosvete.

¹⁾ Ta članek je priobčila pred kratkim „Slovenska Gospodinja“. Zdi se nam dokaj aktualen in utegne zanimati tudi naše čitatelje, zato ga jim podamo tukaj doslovno.

Največji udarec po stremljenju modernega napredka slovenskega ženstva bi bil torej konec pedagoškega tečaja, ki je po svojem učnem načrtu danes najvišja slovenska dekliška šola. In žal, da je bila ta nevarnost že pred durmi ter se je odklonila šele v zadnjem hipu.

Občinski svet ljubljanskega mesta je namreč 14. julija 1905 sklenil, obdržati pedagoški tečaj le še za šolsko leto 1905/6, nadalje pa da ga opusti; 19. junija 1906 pa je sklenil ohraniti pedagoški tečaj dotlej, dokler se ne otvori dekliški licej, čegar stavba se baš izvršuje. Prvi sklep občinskega sveta je namreč v marsikateri hiši povzročil nemil boj med idealizmom mladine in realizmom staršev, ki bi rajše žrtvovali narodnost, nego prihodnost svojih hčerâ ter jih dali v nemške zavode. Posebno zadeti pa so bili tisti starši, ki že imajo deklice na mestnem zavodu, a so jih bili dali v to šolo le, ker so mislili, da se bodo tu mogle pripraviti za učiteljsko maturo.

Gosp. profesor dr. Ilešič je potrebo nadaljnjega obstoja pedagoškega tečaja vsestransko utemeljil ter posredno povzročil drugi sklep ljubljanskega občinskega sveta dne 19. junija 1906. Zato prinašamo glavne misli iz te razprave v naslednjem. Držimo se besedila g. profesorja dr. Ilešiča deloma doslovno.

Zoper pedagoški tečaj so se navajali sledeči razlogi: 1. Napredek gojenk pedagoškega tečaja je neugoden. To je bil očitno povod diskusiji o opustitvi pedagoškega tečaja. 2. Učne moči delajo preglavice. 3. Tečaj ne ustreza zahtevam in bi tudi pomnožitev učnih ur nič ne pomagala. Če bi hoteli res vzgajati gojenke, ki bi potem bile sposobne polagati maturo, bi morali na to v vseh predmetih, zlasti pa v pedagogiki delati že od vštetege II. letnika dalje. 4. Višja dekliška šola po svojem statutu nima namena, vzgajati učiteljico, marveč namen, podajati deklicam splošno izobrazbo. 5. Tečaj bo nepotreben, ker bo itak kmalu preveč aprobiranih učiteljic, ki ne bodo dobile službe.

Ti razlogi se dajo skržiti v tri: Ustroj pedagoškega tečaja ni primeren in dela težave. — Pedagoški tečaj je v opreki s statutom. — Pedagoški tečaj ni potreben. — Prvi ugovor pravi: ker ustroj tečaja ni dovršen, je treba tečaj opustiti, t. j. zaradi nedostatnih sredstev je opustiti tudi smoter. Toda to izvajanje je krivo; zakaj nihče ne bo nikjer kar a priori opuščal tudi smotra, zato ker so pomankljiva sredstva, ampak bo izkušal popraviti sredstva in jih uravnati smotru primerno. Vse je torej v našem slučaju odvisno le od smotra, to je od skladnosti tečaja s statutom in z realnimi razmerami. G. dr. Ilešič konstatuje, da opaža v svoji praksi v svojih predmetih neobičajno marljivost in dober napredek gojenk pedagoškega tečaja. Doslej še nobena gojenka ni popolnoma propala pri maturi; iz tega smemo sklepati, da se je ob primernih izpremembah nadejati sploh ugodnih uspehov. Najmanj pa nas sme od smotra odstrašiti kritika. Kritika je povsod potrebna in rajši priznajmo neprijetno istino, nego da bi z na-

menom gojili pobeljene grobove in slepili z zračnimi gradovi. Znano je, da neuspehov pri izpitih ni vselej kriv tisti, ki je učil, ampak mnogokrat tudi tisti, ki izprašuje. Primerno in zares plodovito izpraševanje nepoznanega kandidata ni tako lahka reč. Sicer pa bo zavodu misliti tudi na lastno maturo. Učne sile ne bodo delale težave; saj ima ljubljansko državno učiteljske učitelje, ki prevzemo pouk. Učni načrt našega zavoda že sedaj ni tako zelo različen od učiteljskega, v poedinih točkah bo treba prilagoditve, kakor se je to že zgodilo s pedagogiko. Kar pa se tiče strogosti merila, s katerim se merijo gojenke pedagoškega tečaja, je brezdvomno, da je le učiteljstvo krivo, če sodi premilo. Popustljivost kvari mlade značaje.

Drugi ugovor pravi: Pedagoški tečaj se ne zлага s štatutom višje dekliške šole, ki stavi šoli za smoter »splošno izobrazbo«. Pedagoški tečaj pa ne more tangirati značaja višje dekliške šole, ker je v bistvu in v obče ne izpreminja, ampak jo le nadaljuje. In ko bi ga tangiral in ko bi se zaradi njega v učnem načrtu to ali ono izpremenilo, bi to gotovo ne bilo na škodo »splošni izobrazbi«. Značilno je v tem oziru to, da se je n. pr. pedagoška naobrazba že sestavljateljcem štatuta zdela del »splošne naobrazbe« in so jo zato postavili v učni načrt. (Prim. lepopisje, petje, telovadba med sicer obligatnimi predmeti!) V istini je pedagoška naobrazba eminentno »splošna« naobrazba in njen vrhunec.

Pedagoško delo obstoji v tem, da v drugem (v učencu) budim misli in da mu svoje misli plodnosno priobčujem. A prav v zmožnosti razumljivega priobčevanja so zrlí razni vekí, zre človeštvo višek »splošne« naobrazbe. Le čujmo Grka Hezioda, ki pravi, da je le malo vredna tista izobrazba, ki samo sprejema, mnogo pa je vredna tista izobrazba, ki sprejeto snov tudi oddaja. Spomnimo se Kvintilijana, ki smatra za cilj rimske odgoje zgovornost; poslušajmo končno našega velikega Komenskega, ki pravi: »Jaz nič ne vem, če drugi ne vedo, kar jaz vem. Mnogo pozvedovati, doznano obdržati in o obdržanem druge poučiti, to dvigne učenca nad mojstra«. V smislu teh besed zahteva Komenský, da naj si za denar najamemo koga, ki mu potem moremo razlagati — v svrhu svoje izpopolnitve. Kako jasnost dobi snov v učiteljevem duhu šele tedaj, kadar stoji pred razredom in jo tolmači, to ve vsakdo izmed učiteljev. Ves svet pa priznava istino, da se izobraženec razločuje od neizobraženca baš po zmožnosti, povedati, kar misli in čuti.

Prava pedagoška naobrazba se torej krije s pravo »splošno« naobrazbo.

Drugače, nego v tem smislu, bi nihče ne smel pojmiti »splošne« izobrazbe. Splošno naobrazbo imajo za smoter n. pr. tudi gimnazije, in vendar je stvar pri njih drugačna: gimnazije so srednje šole, t. j., dotična splošna naobrazba se ne smatra za konec obrazbe, marveč le kot pot k višji in strokovni naobrazbi, ki jo daje visoka šola. Visoka šola reši mladeniča s

križišča stoterih cest, na katerem stoji mladina srednjih šol, visoka šola mu da konkretno stališče na širnem poprišču, ki je polje srednje šole, ter mu koncentruje svet.

Kaj pa naj (osobito dandanes, ko je stalen skoraj le razvoj) koncentruje misli naše ženske mladine, ki zapušča šolo s »splošno« naobrazbo? Kakor je idealu splošne naobrazbe, namreč grški naobrazbi vedno pretila opasnost nestalne mnogozapletenosti, tako bi naša ženska mladina na koncu svojih študij stala v širnem vodovju znanja brez jasnega obzorja.

Pač, eno je, kar bi za deklico moglo stopiti v ospredje kot močna koncentracijska točka; mislim materinstvo. Toda kaj je materinstvo drugega nego učenje in odgajanje? Žena naj motri svet z odgojnega stališča! V tem leži središče in višek njene izobrazbe, to je koncentracija njene splošne izobrazbe. To odgojno stališče kot koncentracija splošne naobrazbe je naravna posledica slovanskega naziranja o svetu. Moderna slovanska, osobito ruska literatura nam kaže, da bodi značaj slovanskega dela tendenčnost in idejnost. Če je tako, ali naj pustimo potem brez ciljev svoje ženstvo, ki z odgojo rodov polaga temelje bodočnosti? Ali naj pustimo svoje ženstvo brez velike socialne misli, da je treba dedino očetov in prisvojitve svoje dobe s poukom in odgojo prenesti na bodoče generacije? Ta socialna misel je znak odgojnega delovanja. Naše slovensko ženstvo imej torej tendenco in smer proti odgajanju.

Pojem »splošne« naobrazbe pa je treba tudi času primerno razumeti. — Bili so brezdvoybeno lepi časi, ko je grški Olimp gledal na svobodne duhove svobodno rojenih Grkov, ki jih je kitil zlati venec izobrazbe, pa še lepši kras stvarne vedoželjnosti. Učil se je svobodnorojeni Grk iz golega zanimanja za znanje in puščal svojim robom vse ono učenje, ki je služilo praktičnim svrham kruha in obstanka.

Taki opisi minule lepote veljajo seveda vedno le na polovico. Takih ljudi, ki bi ljubili znanje samo ob sebi, je bilo vselej le nekoliko. Tista »nesebična« vedoželjnost se poraja običajno le še na koncu srednješolske dobe. V istini se tudi Grk ni kar od mladih nog učil iz same vedoželjnosti. Slavoželje, hrepenenje, »vedno prvi biti in se odlikovati od drugih«, to ga je gnalo. Silno tekmovalnost so budile tiste slavne grške igre, ki so zmagaletu in njegovi domovini prinesle nevenljivo slavo.

Danes pa je pedagogika v velikem optimizmu odpravila iz svojih računov činitelj slavoželja in tekmovanja za zmago. S tem je morebiti manj dosegla svoj namen nesebičnega učenja, nego je pospešila realističnost in praktičnost mišljenja. Onega idelnega razumevanja duševnega življenja je prav malo celo po univerzah in ko bi vzeli vseučiliškim fakultetam smer do služb in kruha, bi se fakultete kmalu izpraznile do dveh tretjin. Sploh je bil oni grški idealizem mogoč le v zvezi z neidealno činjenico robstva. Kakor hitro

se je zavrzel pojem robstva in se je umaknil krščanski ravnopravnosti, so vsi ljudje stali pred vrati trde realnosti.

V brezdelju Olimpovcev je zrl svobodnorojeni Grk in za njim grški omikani Rimljan ideal človeškega življenja. Duševni zabavi posvečeno brezdelje jima je bilo takorekoč krepost. Danes pa je delo krepost. Delo ni več znak robstva, ampak za vsakogar merilo njegove vrednosti v okvirju socialnega življenja. Naš čas nagiba ves na stran gospodarskega izrabljanja duševnih zakladov. V današnjih časih demokratizma in dela se pojem »splošne naobrazbe« ne sme razumevati v direktnem nasprotju z naobrazbo, ki ima tendenco.

Sicer pa je uvaževati psihološko dejstvo: Kar je človeku izprva in nekaj časa zanimivo le kot sredstvo v dosego kakega smotra, mu postane končno samo ob sebi zanimivo in smoter. Vsi smo šli študirat, da bi kaj postali, a smo na poti do tega cilja vzljubili študije same. Uvaževati je pa tudi splošno tendenco današnjega ženskega gibanja za samostalnim ženskim delom!

Pedagoška naobrazba ni torej v nikakem notranjem nasprotju s »splošno« naobrazbo, ampak ji da le prepotrebno koncentracijo, času primerno socialno tendenčnost in je zato (osobito za žensko) najpopolnejša oblika naobrazbe sploh. Zato pa tudi pedagoški tečaj in pa pedagoška smer poučevanja v treh letnikih nikakor ne nasprotuje statutu višje dekliške šole v Ljubljani. Značaj pouka na naši šoli more biti brez oškodbe »splošne« tak, da je gojenkam dana možnost, stopiti v pedagoški tečaj; nobena gojenka pa ni prisiljena, ta korak tudi zares storiti.

Čuje se pa tudi trditev: »Pedagoški tečaj bo nepotreben, ker bo itak kmalu preveč aprobiranih učiteljic, ki ne bodo dobile služeb.«

Tu je poudariti dejstvo, da so Uršulinke in Huth-Hanssov dekliški nemški zavod baš v poslednji dobi uredile svoje preparandije. Vidi se, da hočejo s svojimi zavodi na svoj način vplivati na razvoj javnosti. Značilno je, da se za letošnji prvi letnik državnega učiteljskega ni oglasila niti ena Nemka! To je brezdvomno znamenje nacionalizma. In tako narodno stremljenje se docela zлага s splošno tendenco novejšje pedagogike, ki želi notranjo, stvarno stran šolstva decentralizovati, ga potegniti z abstraktnih državnih splošnosti v konkretne prilike narodnega življenja. Le administrativni (vnanji) aparat bodi državen. Češki profesor Drtina piše: »Šolstvo naj se ne upravlja centralistično in po eni obliki za vse narodnosti, naj se ne ureja po eni šabloni, ampak naj se razdeli po poedinih narodnostih, in vsaka izmed njih imej dovolj vpliva, da si ureja svoje šolstvo po svoje. Vse šolstvo se mora ponaroditi...«

Ti nazori moderne pedagogike, ki so za sedaj le še teoretska načela, nam morajo biti povod, da od svojih zavodov vsaj tistih ne odbijamo,

ki bi želele, za naše šolstvo vzgojiti se v okviru in duhu našega naroda in da tistih ne zapuščamo, ki na državnem zavodu niso našle mesta.

Kar pa se tiče konkurence posameznic, je pripomniti, da je s stališča celokupnega narodnega življenja treba vedno izobilja delavcev, ki dovoljuje zbiro. V deželi Kranjski, kjer je doslej toliko enorazrednic, bo v dogledni dobi gotovo mnogo novih učiteljskih mest. Sicer pa moramo vprašati: Ali naj res opustimo tečaj zaradi tega, ker posameznice ne bodo dobile službe? Po tem načelu bi včasih država morala zapreti kako vrsto šol, n. pr. cele fakultete, ker je slučajno zamašena pot napredovanja!

Naše stališče mora biti samo to: Dajmo hčeram svojega naroda priliko, da se izuče in pripravijo za poklic. Kako bodo dobivale službo, to je privatna skrb vsake posameznice. To načelo morebiti ne bi veljalo za moško mladino, ker je nje potreba in je za njo mnogo mest v raznih strokah in se pogreša naraščaj v drugi, če ga je preveč v prvi stroki. Za žensko pa obstoji sedaj skoraj edini trdni poklic v šolskem življenju. Proletariat učiteljic torej nikomur ne škoduje, zlasti ne narodu.

Pedagoški tečaj na višji dekliški šoli v Ljubljani je z narodnega stališča, s stališča celokupnega narodnega življenja vreden in potreben, s stališča privatne konkurence pa se stvar reducira na vprašanje, jeli ga kljub vsem izgledom faktično žele slovenski očetje in slovenske matere. Na to vprašanje pa je odgovoriti z absolutnim »da«. Želja občinstva po pedagoškem tečaju je vseobča. To smo mogli opazovati letos po občinskem sklepu o opustitvi pedagoškega tečaja; to se pa da tudi brezdvomno povzeti iz statistike naše šole.

Dokler zavod z našim prvim letnikom, ki je zapuščal šolo 1899, ni pokazal, da usposablja za prakso, se je oglašalo malo gojenk in še tiste so odhajale v učiteljišče. Ko pa se je 1902 otvoril pedagoški tečaj, je neprijemno in konstantno rastle število sprejetih. Iz katalogov prejšnjih let se vidi, da je imela šola izza svojega obstanka jedva 20 gojenk, ki bi jo pohajale le zaradi »splošne naobrazbe«. Imamo pač Slovenci le malo tako srečnih rodbin, ki bi se jim ne bilo treba prav nič brigati za realno bodočnost svojih hčerâ. Hrvatje imajo mnogo več imovitega meščanstva in vendar se je konstatovalo v javni seji hrvatskega sabora dné 27. novembra 1905, da moč realnih razmer kljub vsem slabim izgledom sili večino deklet, se pripravljati za učiteljski poklic. Roditelji hočejo pač povsod videti v rokah svojih hčerâ zagotovilo, da ne bodo kdaj v težkih položajih brez vsake opore v svetu, prepuščene zraku krivo umevanega idealizma ali socialnega ponosa.

Želja slovenskega občinstva po pedagoškem tečaju je brezdvomna in je deloma posledica naših slovenskih gmotnih razmer, deloma pa izraz našega časa.

Pedagoški tečaj more le povzdigniti uspehe naše šole in njen niveau. Kdor se boji, da bi bila naša šola preparandija, tisti bo doživel, da pride šola — za njega je v tem nekoliko tragike! — na glas pripravljalnica za preparandijo; pribežališče bo za tiste deklice, ki na preparandiji niso bile sprejete, ki bi pa tudi pozneje vedno rade tja. Drugače je stvar, če ohranimo šoli pedagoški tečaj. Tedaj bodo gotovo krogi in tisti, ki žele imeti svoje nadarjene hčere tudi dobro odgojene, jih radi dajali k nam, vedoč, da jim je realni smoter vendarle zagotovljen.

Malo število tistih, ki so bili na naši šoli zgolj zaradi »splošne« naobrazbe, se vobče in vselej ni odlikovalo po posebni vnemi za učenje in delo. In to je povsem naravno. Kdor nima konkretnega namena, dela le prerad samo tako za zbavo, kakor za šport, za lahkvo igro. Le kdor ima cilj pred očmi, hodi odločno in neumorno in si s tem vzgaja tudi značaj, trd in neizprosni in podjeten. Kdor se hodi šetati med rožami, sede o prvi utrujenosti na senčno klop in zaspi.

Nemci snujejo kurze, a mi jih opuščamo češ, razšetati se moramo Slovenci po vseh širinah in daljavah naobrazbe; ciljev in globine in središč pa nam ni treba. To počenjanje je znak desorganizacije, anarhije, ki jo pa nekateri predstavljajo kot idealno slovansko svobodo. Toda kdo ne pozna besed, ki so jih po starem ruskem kronistu Nestorju govorili ruski Slovani: »Zemlja naša je velika in obilna, a reda v njej ni.« »Za to istino pa je prišla njih sramotna prošnja do Germanov: »Pridite nam kneževati in vladati!«

Ker potemtakem pred kritiko ne obstoji niti eden izmed razlogov, ki se navajajo zoper pedagoški tečaj, a je na drugi strani obilo najtehtnejših momentov, ki ga priporočajo, dà, delajo neobhodnim, zato je učiteljski zbor višje deklinške šole prosil, naj se nadaljni obstanek pedagoškega tečaja zagotovi naši višji deklinški šoli v Ljubljani. To se je tudi zgodilo, in občinskemu svetu ljubljanskemu je za ta sklep hvaležno slovensko ženstvo, ki skrbi za najvišjo izobrazbo slovenskega ženskega naraščaja in njegovo bodočnost!

Šolsko-higijenski utrinki.

Priobčuje Ig. Šijanec.

(Dalje.)

4. Šolska zobna klinika v Offenbachu.

Od tamošnjega voditeljstva sem dobil nekaj podatkov. Leta 1898. nastavljal se je šolski zobozdravnik, ki je imel preiskovati one otroke, katere so mu doposlali šolski zdravniki kot zobobolne. Od aprila 1905 je v enem šolskem poslopju urejena šolska zobna klinika (Städtische Schulzahnklinik) in delujeta na istej dva zobozdravnika po štiri ure na teden. Leta 1905. se je zobozdravniško postopalo z 1023 otroki. (Untersuchung, Extraktion und Füllung.) Leta 1906. se je zgodilo istotako z 1360 otroki.

Na vseh tiskovinah, katere dobijo glede zdravljenja zobovja otroci ali starši v roke, so na zadnji strani tiskana pravila glede zobov in ravnanja z istimi. Ta pravila so enaka štrasburškim. (Glej zadnjo številko str. 53!) Dodan pa je stavek: »Usta, glavna vrata (Die Eingangspforte) človeškega telesa morajo popolnoma zdrava biti.« Ta stavek je vpleten med 10. in 11. točko štrasburških pravil.

5. Kako je šolske otroke obvarovati prehlajenja.

Vlada v Oppelnju je izdala tudi pri nas uvaževanja vreden odlok, ki se glasi: »Dokazano je, da se največ šolskih otrok prehladi, ker morajo v mokri obuteli sedeti v šoli. To pozimi in ob mokrotnem vremenu zlasti tam, kjer imajo otroci daleč v šolo. Priporoča se torej, da gledajo šolski voditelji na to, da prinesejo otroci od doma s seboj suhe nogavice, šolne in brezpetnike ter se preobujejo takoj, ko pridejo v šolo. Vplivati je na starše v tem smislu. Ubogim otrokom je preskrbeti suho obutel na šolske stroške, ali na stroške prijateljev mladine.«

Burgerstein piše na večih straneh svoje knjige o potrebi menjanja čevljev. Velike sanitarne važnosti je menjavanje mokre obuteli s suho. V Avstriji in v Nemčiji je to dovoljeno, v Švici pa je sploh upeljano. Tudi na Danskem je preskrbljeno za menjavanje čevljev. V šolah okolice mesta Kolina se splošno otroci pred šolo in po šoli preobuvajo. Za šolski čas ima vsak otrok čevlje iz klobučevine. Ubožnejšim jih kupi občina. V zahodni Česki je navada, da pridejo otroci po slabem vremenu v cokljah v šolo. V veži odložijo coklje ter si obujejo suhe nogavice in čevlje, katere seboj prinesejo. V razred stopijo s suhimi nogami in s snažnimi čevlji.

Zelo je želeli, da otroci zlasti pri mokrem vremenu menjavajo obutel, vsaj nogavice, da obujejo suhe. Bolje je, če sedijo samo v suhih nogavicah, kot pa v mokrih čevljih.

Jaz pustim tudi po zimi, da se otroci, kateri to hočejo v razredu sezujejo in da sede v samih nogavicah. V to svrhu pa morajo prinesiti suhe nogavice seboj.

6. Šolsko-higijenska razstava v Zagrebu.

Lansko leto meseca kimavca je bila v Zagrebu hrvaško-slavonska deželna gospodarska razstava. Ker se je takrat vršil v Zagrebu tudi velikanski vsesokolski shod, priredila je se tudi razstava za telesno odgojo. S to razstavo je bila spojena razstava za šolsko higijeno. Razstava za telesno odgojo in šolsko higijeno bila je v prostorih mestne ljudske šole v Draško-vičevoj ulici pri vhodu na kmetijsko razstavo.

Ker je itak bilo precej slovenskih učiteljev kot sokolov na razstavi, sem vedno mislil, da to znamenito šolsko-higijensko izložbo popiše spretnejše pero — pa ker dosedaj nisem našel v naših listih nič o tem važnem pojavu med brati Hrvati, hočem na kratko najvažnejše o razstavi omeniti. Na mene je razstava — govorim le o šolsko-higijenski — napravila veleugoden vtisk. Razstavljene stvari, lepo razvrščenje in uzoren red — moralo je ugajati vsakomur.

Že po stenah stopnišča in hodnikov si čital primerne izreke in stavke, kakor: Čist pod, zdrava pluća. — Čisto tijelo, dug život. — Kakva škola, takva djeca itd. Dobra ideja! Tudi pri nas bi bilo dobro, take in enake stavke izbrati ter jih debelo tiskane na trdem papirju razobesiti po šolskih sobah, hodnikih in drugih primernih prostorih. Sicer imamo n. pr. pri nas na Štajerskem: »Ne pljuvaj na tla« in »Opomenico radi tuberkuloze«, pa to je premalo.

Navedimo vsebino razstave!

Stopimo v prvo dvorano. Higijenski zavod kr. vseučilišča je razstavil razne tablice za določanje vidne ostrine, barvane niti za določitev barvne slepote, načrt običajne in reflektorne plinske peči za šole. Prva je bila narejena za cirkulacijo, a druga tudi za ventilacijo šolskega zraka. Nadalje razne razsvetljave, vzorce linoleja, načrt postanka podzemeljske vode (studenčne, izvirajoče), razne vrste tobaka, čaja, kave, vzorce strupenih in nestrupenih gob iz papirščine, živalska in rastlinska hranila, opeko iz stekla, steklene plošče za prozorno streho, eternit, t. j. asbestno-cementni škrljavec, načrt pravilnega stopala odraslega človeka in otroka, načrt pokvarjene noge po slabi obuteli, načrt gretja z vročo vodo itd. Ta zavod je razstavil tudi zelo interesantne čiste kulture bakterij, n. pr. iz šolskega zraka, iz zagrebškega vodovoda, na krompirju, na kruhu, mikroskopske preparate kužnih bolezni itd.

To je bilo kaj zanimivo, ravno tako tudi v omari lepo razvrščena vseučiliščna anatomska zbirka, n. pr. človeško srce, preparirano po Luxardu, preparirani živci, spolovila v špiritu, lobanja v raznih prerezi, razne človeške kosti in razni deli človeškega trupla iz papirščine.

Od drugih razstavljenih reči v tej dvorani omenjam še razne slike iz hrv. šol. muzeja glede držanja roke pri pisanju, glede nepravilnega držanja telesa pri pisanju (skriviljenje hrbtenice, skolioza), slike o prvi pomoči pri nezgodah itd.

Dr. Quirsfeld, okrajni zdravnik v Rumburgu na Češkem, je poslal izkaze in grafikone o fotometrijskem merjenju v šolah po letu in po zimi, razmerje površine tal proti zračnemu prostoru v šolskem okraju rumburškem, hranitvene odnošaje pri 1014 otrokih, ravno pri tolikih otrokih odnošaje glede telesne teže in rasti na visokost, preiskovanje 1014 otrok glede skolioze, odnošaje zdravih proti bolnikom v Bresthafenu, razmerje mortalitete v zadnjih desetih letih itd.

Allgem. österr. Lehrmittelanstalt na Dunaju je razstavila stenske tabele za bakteriologijo od dra. Migula, razne preparate, od katerih so meni zlasti ugajali: zobovje (mlečno in trajno), srce normalno in pivsko, normalna pljuča, tuberkulozna, miliarno-tuberkulozna, ehinokok jeter, oči, razne sprave za merjenje otrok, aktinomikoza kože, hrbtenična tuberkuloza, tuberkuloza v črevesih itd.

Higijenske torbe, čaše, pisanke starega in novega sistema, ploščice, higijenske svinčnike, držala, črnilnike, peresa, pisala sploh, risarske priprave, razne higijenske barve, čopiče in enake reči, nadalje patentno računalo, ilustrirane nove začetnice, čitanke itd. je razstavila papirnica Ant. Kassowitz-Cvijić iz Zagreba.

V tej dvorani si še videl tudi Siemensovo regenerativno plinsko peč (razstavila mestna plinarna v Zagrebu), merilo za telesno visokost po E. Langgeju (Verlagsbuchhandlung Lehmann, Monakovo), statistični pregled gluhonemih v Hrv. in Slav. po županijah in okrajih, fotografije ust pri čitanju posameznih glasov in druge reči za gluhoneme otroke, (Josip Medved, učitelj na zagrebški gluhonemnici), dr. Dettweilerjev pljuvalnik za v žep (Bratři Čížkové v Praze), razne higijenske pljuvalnike (Jakob Hlavka, I. hrv. tvornica med. in kirur. instrumentov itd.), Lingerjeva razkužna sprava (Bela Gyöző & Comp., Budimpešta) različni laki za tla, vzorci keramičnih plošč, vzorci tal iz »xylolitha« in »ferrolitha« (Egidij Kornitzer v Zagrebu), zbirka vzorcev asbestnih tal (Asbest-Fussbodenfabriken, Wien, IX/2, Währingerstrasse 61), bakterijske cedilke, razni filtrirni aparati (»Delphin«, Filtrir- und Kunststeinfabrik, Wien, XIV., Nobilegasse 23), razne žaluzije in zastori po zahtevah higijene (Skrbić, tvornica žaluzij itd., Zagreb, Ilica 40), šolsko lekarno za prvo pomoč (Mittelbach, lekarnar, Zagreb), »Austria« (I. pharmaceutische Produktivgenossenschaft in Wien, XVII 3., Hernalser Hauptstrasse 130), vzorci moških in ženskih čevljev po zahtevi higijene, odtiski nog, pokvarjenih po slabih čevljih v sadri itd. (Josip Vandekar, ortopeški čevljar, Zagreb), šolska poslopja v okrožju Zagreba (dr. A. Kuhar, mestni fizik v Zagrebu) itd.

Omeniti mi je še razne knjige šolsko-higijenske vsebine, katere sta razstavila znana hrvaška higienika dr. Juraj Cenčić, župnik na Kalniku, in dr. Fran S. Gundrum-Oriovčanin, zdravnik v Križevcih. Tudi Knjižara Gj. Trpinac v Zagrebu je razpoložila šolsko-higijenske spise.

Na hodniku so bile reklamne table in brošurice, slike itd. zdravilišč: Delnice, Krapina (po Kneippu), sanatorij in zdravilišče dr. Koloman Szegő v Opatiji, Daruvar, Ilidže, Kraljevica, Krapinske toplice, Novi Vinodol, Sutinsko, Topusko, Varaždinske toplice itd. Nadalje rudnici: Opatovačka kiselica in Jamnička kiselica. Plitvička jezera.

Tukaj so tudi bile razne peči iz tvornice »Zagorka« v Zagrebu, različni kloseti, kopalne peči, banje itd. iz tvornice Maruzzi v Zagrebu.

Idimo v drugo dvorano!

Hlavka, tvornica kirurških instrumentov itd. v Zagrebu je razstavila: sesalke, s katerimi se izsesa mleko iz dojnih prs; thermophor; Soxhletov aparat za sterilizacijo mleka; razni otroški cuclji; areometri za mleko; laktoskop, razne pumpe za klistiranje, Aesculap, aparat za gretje sob in desinfekcijo s formalinovim parom in ravno tak aparat »Hygiea«, steznik za izkrivljeno hrbtenjačo, omara s spravami za otročje bolezni: irrigatorji, inhalator, povoji, ovojji, sprave za ravno držanje itd.

Vseučilišni higijenski zavod je razstavil bakterije v tržnem mleku. Lekarna Praunspergerjeva je razložila razno otročjo moko; ravnotako Raupenstrauch, kemično-diatetski laboratorij na Dunaju. Ta dva razstavljača sta imela tudi razna jačila, kakor: plasmon, sanatogen, tropon, puro, ferrosomatoza, fersan, haematogen in druge, kakor tudi razna otroškohigijenična mila. B. Zeininger, higijensko urejena pekarna v Zagrebu in Ivan Draganec, pekar istotam, sta razstavila razne pekovske izdelke, kakor dvopek za otroke, troponov, kefirov, vaniljin, Kneippov, aleuronatni itd. dvopek, razne vrste kruha, biskvita in drugega peciva.

A. Gnezda, skladišče porcelana, stekla itd. v Zagrebu, je razstavil zbirko čez 30 raznih higijeničnih stvari, spadajočih v njegovo stroko, n. pr. posodice za izpiranje očeš, nosa, razne posode za hitro kuhanje, pljuvalnike, banjice, razne sesalke in druge enake reči.

Razno perilo in otročjo obleko sta izložili tvrdki Kronfeld in Severinski. Jako ugajale so tudi stvari S. Bergerjeve firme. Razno seljačko ročno vezenje v narodnem slogu, moderne oprave, bluže in enakosti iz domačega platna z narodnim vezenjem, otročje obleke, torbice, sandale, narodne kapice, buče z ročnimi rezbarijami itd.; vse to sicer ni spadalo toliko v šolsko higijensko razstavo a vendar je vplivalo v tem smislu, da ni bila preenolična.

Električar H. Wrasil je preskrbel fizikalne aparate, zlasti več vrst termometerov, areometrov, barometrov, hydrometrov, mikroskopov, stereoskopov, Goerztriaedrov itd.

Društvo »Kinderheim« na Dunaju je razstavilo statistične izkaze in slike svojega društvenega doma, več orodij za cepljenje osepnic, društvo »Pestalozzi-Verein« pa osnovo gospodarsko-obrtno naselbine za izobrazbo dece in slike otroških domov.

Tudi razne knjige (dr. Gundrum, knjigarna Trpinac), slike (fotografski atelier Mosinger, I. Kaplan itd.) in druge enake reči bile so izložene.

Tretja dvorana je bila urejena po firmi Bothe in Ehrmann, tvornica umetnega pohištva v Zagrebu, v smislu higijenske otroške sobe. Krasile so jo slike F. Ks. Hribarja, trgovine umetnin v Zagrebu, zavese in pokrivala v narodnem slogu tvrdke Bergerjeve in posteljina tvrdke I. Wagner.

Dvorana IV. je bila napolnjena z rečmi »Hrvaškega Sokola«, dvorana V. pa je bila namenjena »Slovenski Sokolski zvezi« in šolski gimnastici.

V šesti dvorani je razstavilo svoje tiskovine, spise in druge reči društvo »Uboški dom«, »Društvo sv. Vida za slepce«, deželni zavod za gluhonemce, deželni zavod za odgojo slepcev v Zagrebu, »Društvo za prehranitev siromašne šolske mladine ljudskih šol v Zagrebu«, »Gospodinjstvo društvo pri milosrdnih sestrh v Zagrebu« itd. Mühlhauser na Dunaju, Drucker v Zagrebu, Gmaz v Zagrebu so razstavili razne otročje igrače, mestna zabavišča reči iz otroških vrtcev, vlada (oddelek za bogočastje in nauk) načrte in slike raznih šol itd.

Mene so posebno zanimale razne šolske klopi. Hrvaški šolski muzej je razpoložil razne slike šolskih klopi, pa tudi klopi same, tako n. pr. Posilovičevo, Paarovo, Paulovo, Kunze-Schilbachovo in druge. Lepe in praktične so klopi iz tvornice Müllerjeve v Charlottenburgu, n. pr. dvosedežna Rettigova, Albisova, razni pisalni stoli in klopi za risanje. Lickrothova fabrika v Frankenthalu je razstavila normalno šolsko klop, ki se da uravnati za razno visokost učencev.

(Dalje prihodnjič.)

Književno poročilo.

Poljudno-znanstvena knjižnica. Obče znano in pripoznano je dejstvo, da slovenski književnosti nedostaje primernih spisov za pouk in zabavo srednješolske mladine. Osobito nam manjka poljudno-znanstvenih spisov malone popolnoma. To je velik in obžalovanja vreden nedostatek, ki neizmerno ovira naše stremljenje po višji izobrazbi na narodni podlagi. Da se vsaj deloma zamaši ta občutna vrzel, se je združilo »Društvo slov. profesorjev« s »Slovensko Šolsko Matico« v skupno delovanje z namenom, izdajati posebno knjižnico z naslovom »Popularno-znanstvena knjižnica«.

Popularno-znanstvena knjižnica hoče torej objavljati poljudno, znanstveno in kolikor mogoče zanimivo pisane spise iz vseh znanstvenih panog, osobito iz prirodoznanstva v najširšem smislu, iz zemljepisja, zgodovine, jezikoznanstva itd. Vsak zvezek obsegaj šest do osem tiskanih pol. Spisi so namenjeni v prvi vrsti učeči se mladini srednjih in sorodnih šol in učitelstvu. Upamo pa, da se bode tudi izobraženo občinstvo sploh zanimalo za naše podjetje in da si pridobimo čitateljev v vseh slojih slovenske inteligence. Nazadnje pričakujemo, da bodo tudi slovenska izobraževalna društva, ljudske knjižnice, čitalnice itd. segale po naših knjigah. Tako bi bilo mogoče, da bi naše podjetje postalo sčasoma važen faktor na polju ljudskega izobraževanja. Da dosežemo ta visoki smoter, je treba združiti vse poklicane moči k skupnemu vzgojnemu delovanju. Zategadelj se obrača podpisane v imenu omenjenih društev do vseh, ki čutijo v sebi sposobnost in veselje do tega imenitnega dela, z vljudno prošnjo, da stopijo v kolo naših sodelavcev. Naj se nikomur ne zdi za malo, posvetiti svoje moči ljudskemu izobraževanju. Poglejmo na angleške, francoske in nemške učenjake! Tam vidimo, da se učenjaki svetovnega pomena trudijo na polju ljudskega izobraževanja. In baš njih delovanje je najbolj plodonosno.

Da se napravi vkupnemu delovanju nekaj načrt in da bo mogoče celo podjetje sploh urejati, vljudno prosim, naj blagovolijo gg. pisatelji, ki hočejo sodelovati pri našem podjetju, podpisane to naznaniti ter izjaviti, kakšno snov so si izbrali in do kdaj bi smeli pričakovati njihov rokopis.

Samo, da namignem, v katerem obsegu, v kateri obliki in kakšne vsebine si mislimo posamezne zvezke, usojam se opozarjati na knjižice, ki jih izdaja društvo prijateljev prirode »Kosmos« v Stuttgartu (*Die Rätsel der Erdpole, Die Seele des Kindes, Im Steinkohlenwald, Streifzüge durch die Tierwelt, Das Sinnesleben der Pflanzen, Tierfabeln, Sonne und Sterne, Streifzüge im Wassertropfen, Kometen und Meteore* itd.).

Torej na delo!

H. Schreiner, c. kr. ravnatelj v Mariboru.

Kaj mora mladina vedeti o alkoholu? Tako se imenuje 52 strani broječa brošurica, katero sta spisala v nemškem jeziku Jožef Steger, c. kr. okr. šolski nadzornik v Imstu in dr. Adolf Daim, dvorni in sodni odvetnik na Dunaju, poslovni vodja društva »Österr. Verein gegen Trunksucht«, in poslovenil F. Gärtner, učitelj v Ljubljani. — Knjiga, ki je izšla v samozaložbi, stane 40 vinarjev. — Ta važna brošurica obsega sledeče: 1. O pitju in pijačah. 2. Alkohol ali vinski cvet. 3. Škodljive posledice

neprestanega nezmernege uživanja opojnih pijač. 4. Alkohol in otroci. 5. Koliko velja alkohol? Potem sledi povest: »Nevaren prijatelj«. Povest za staro in mlado«. Spisal Ferdinand Frank. Poslovenil F. G. Ta povest ima več delov, in sicer: 1. Trije tovariši. 2. Volitev stanu. 3. V mladeniški dobi. 4. Pri vojaki. 5. Delo alkohola. 6. V vili »Mušica«. 7. Zopet v vrtni lopi. 8. Sklep. — Brošurica je pisana v lepi slovenščini in jo našemu učiteljstvu priporočamo za šol. knjižnice z ozirom na § 77., 3. odst. novega šol. učnega reda, ki poudarja, da naj šola deluje proti alkoholu. Okrajni šol. sveti bi jo lahko nabavili vsem šolam v okrajih. Sežanski okr. šol. svet je to že storil in je vsaki šoli nabavil po več komadov.

A. Leban.

»Zvonček« prinaša v 2. številki to-le lepo vsebino: 1. Povest o kralju Matjažu. Fr. Ločniškar. Pesem. — 2. Na Gorenjskem. Janko Leban. Pesem. — 3. Kadar dvigne glavo dan. Fran Žgur. Pesem. — 4. Povest povesti. Fr. Ločniškar. Povest. — 5. V hribih. E. Gangl. Pesem s podobo. — 6. Spoštuj prirodo! Lud. Potočnik. Povest. — 7. Dišeča vijolica. Avgustin Šabec. Poučni spis. — 8. Kristovo slovo od matere. Podoba v barvotisku. — 9. Na čakališču. Ivo Trošt. Povest s podobo. — 10. Pouk in zabava. — Zastavica v podobah. Fr. Rojec. — Otroška pesemca. K. Koriš. — Otrokom medu! — Žrtve morja. — Desna in leva roka. — Rija raja. Iv. Kiferle. Uglasbena pesem. — Rešitev. — Kotiček gospoda Dobropoljskega. — Ta bogata vsebina 2. številke svedoči, da je »Zvonček« naš najboljši mladinski list in vreden najizdatnejše občne podpore.

»Deutsche Rundschau für Geographie und Statistik« se imenuje mesečnik, katerega izdaja prof. dr. F. Umlauf na Dunaju. — Ta zbornik izhaja že 29. leto in prvi zvezek 29. letnika je ravnokar zagledal beli dan ter obsega: 1. Die Britischen Inseln und die Briten. (Prof. dr. Kirchhoff.) 2. Konia und die Bagdadbahn. (F. Meinhard.) 3. Die gegenwärtigen Nordpolexpeditionen. (F. Mewius.) 4. Die Ruinen von Mitla in Mexiko. (W. Krebs) itd. Ta zvezek podaja kaj lepega gradiva osobito učiteljstvu, ker se da le-ta snov lepo uporabljati pri zemljepisnem in zgodovinskem pouku. — Cena letniku 15 K. — Učiteljstvu to »Rundschau« toplo priporočamo.

A. Leban.

Moje urednikovanje.

(Primeri str. 56. letošnjega »Popotnika«.)

1.) Kdor ljubi resnico, mora pozdraviti vsako misel, najsi pride kjer in koderkoli.

2.) Ugovor bodi prav blizu trditve! Ako je jeklo kilometer daleč od kremenca, kako naj se ukreše iskra? Ako je trditev v knjigi, kritika pa v časopisu, kako in kolikokrat se bo to združilo v enoto misli?

3.) Dobrotnik je tisti, ki budi dvom v absolutno resnico. Dvom je samotreznost in začetek napredka.

4.) Čas je zlato; povem vse tam in tedaj, kjer in kadar je najprilicnejše. Ekonomija časa in dela.

5.) Dvoje želj: želel bi, da bi mogel o vsaki stvari reči svojo.

Želel bi, da bi nam knjige in polemike ne bile sami — nemški citati.

Dr. Fr. Ilešič.

Odgovor gosp. H. Druzoviču

na njegovo opombo o spevoigri „Letni časi“ v 2. številki letošnjega „Popotnika“ stran 58.

Pišoč o vrednosti in pomenu šolskih vesellic za ljudske šole posvetil je gospod H. Druzovič v svojem „Posebnem ukoslovju petja“ na str. 33. tudi spevoigram nekoliko besedic. Pri tej priliki omenja, da so se do sedaj pri nas že na raznih šolah z velikim uspehom proizvajale Petzove skladbe. Ker se je uredniku Druzovičevega „Ukoslovja petja“ gospodu dr. Ilešiču zdelo čudno, da gospod avtor popolnoma zamolči prvo slovensko spevoigro „Letni časi“, ki jo je poslal pisec teh vrstic leta 1905. v svet, in ki je v prvi vrsti povzročila, da se je začelo i pri nas šolskim veselicam obračati več pozornosti, zato je on (namreč gospod doktor Ilešič kot urednik) v svoji uredniški opombi opozoril brez vsake druge pripombe čitatelje na omenjeno mojo publikacijo.

Gospod urednik „Ukoslovja“ pa je napravil še tudi na nekaterih drugih mestih Druzovičeve knjige kritične opombe, ki nasprotujejo Druzovičevim nazorom. To je gospoda Druzoviča nagnilo, da odgovarja gospodu dr. Ilešiču v drugi številki letošnjega „Popotnika“. Drugo me, podpisanca, v tem odgovoru ne zanima posebno¹⁾, pač pa se mi zdi zelo značilna izjava gospoda Druzoviča v tem odgovoru ona, ki se tiče mojih letnih časov. Gospod Dru-

¹⁾ Glede vprašanja o podlaganju tujega teksta narodnim napevom sem svoje stališče preciziral v „Opombah k pesemski zbirki, Šopek šolskih pesmi“ na str. 4. do 6. Tukaj omenim samo to: G. Druzovič je navedel v svojem „Ukoslovju petja“ in v „Popotniku“ št. 2 precej citatov iz raznih nemških glasbenikov v prilog svoji trditvi, da se namreč melodija pridruži besedilu, kakor barve risbi in da je obraten slučaj nemogoč, a povem mu, da jih lahko napiše še desetkrat toliko, pa ne bode prodl s svojim naziranjem. Sicer pa je vedel g. D. (Vide „Pop.“, št. 2, 1907) sam, da zadene v tej točki na odpor. Ko bi bili nazori, ki je zastopa g. D. iz muzikalnega stališča utemeljeni in veljavni, bi se gotovo na nje ozirali tudi nemški sestavitelji pesmaric, n. pr. Adolf Kirchl, ki ima v svoji večdelni pesmarici „Liederstrauss“ nebroj narodnih napevov, ki je najdeš v „Proschko, Pamer, Liederquelle“ nad povsem drugim besedilom. In sam g. Druzovič ni ostal svojemu načelu zvest. „Umevno je torej, da ustvarjajo le nestvore tisti, ki predlagajo znanim napevom drugega besedila“, tako piše g. D. na str. 30 svoje knjige. Če je temu res tako, zakaj pa je potem podložil g. sestavitelj pevskega ukoslovja na str. 98 Fleischmanovemu napevu (ki ima v Stegnarjevem „Šopku“ besedilo „Metuljček“ v Majcenovi pesmarici pa „Oj, deček hudobni“) sedaj zopet nov tekst „En hribček bom kupil“ in Mikložičevemu napevu, ki je stal prvotno pod besedilom „En hribček bom kupil“ (V Majcenu „Na goro, na goro“) zopet drugo besedilo („Drevo v cvetu“)? Ali ne nasprotuje g. D. s tem samemu sebi? Ali ni postal g. D. s tem činom oče novemu „nestvoru“? Dozdeva se mi, da je ob koncu svojega navodila g. sestavitelj pozabil na nauke, ki je oznanja spredaj v teoretičnem delu svoje knjige. Ne zamerimo mu tega, ker je i on učitelj-vzgojitelj, ki vzame nehoti v službo vse, karkoli utegne koristiti poučnim in vzgojnim svrham. In tako je tudi prav. S časoma se ublažijo bržkone tudi ekstremni nazori g. Druzoviča, ki je ima v tej stvari in priznal bode resnico, da narodni napev kar nič ne trpi škode, ako se mu podloži novo, njegovemu značaju primerno besedilo in da kakor so enemu in istemu tekstu mogoče različne melodije, tako je mogoče i obratno. Uverjen sem tudi docela, da bi nam g. Druzovič na podlagi glasbenih mojstrov, kakršni so Händl, Bach, Glück i. dr. celo lahko dokazal nasprotno od tega, kar sedaj trdi, ako bi le — hotel.

zovič pravi: »V uredniški opombi so omenjeni Kosijevi 'Letni časi'. Ker stojim na stališču, da je za otroke najboljše komaj zadosti dobro, nisem omenil dotične spevoigre.«

Sodba gospoda Druzoviča v moji publikaciji se torej glasi, da to delo ni vredno, da bi ga omenjal pisec pevskega ukoslovja, zakaj sicer bi se sedaj v »Popotniku« ne izpodtikal nad nedolžno opombo gospoda dr. Ilešiča.

Mnenja, ki ga ima g. Druzovič o moji spevoigri, ne bom skušal s pričujočimi vrsticami upovreči, ker bi bilo to gotovo brezuspešno delo, in ker se mi dozdeva, da sodba gospoda Druzoviča ne izvira iz najčistejših namenov, marveč je brzkone le posledica neke lastnosti, ki je v nas Slovencih — rekel bi podedovana in meri na to, da iščemo z zlobno kritičnostjo najmanjši pezdireček v očesu svojega rojaka, da ga potem ponižamo in sramotimo pred svetom, na ves glas. Mogoče je, da se pri gospodu Druzoviču motim, vsekakor pa niso brez pomena besede nemškega izreka, ki pravi:

Unter zehn, die kritisieren,
ist noch einer kaum gerecht,
weil ja, wenn sie rezensieren,
jeder selber glänzen möchte!.

Gospodu Druzoviču bi torej na tem mestu ne odgovarjal, ko bi se pri tem ne šlo za namen, ki ga zasledujem s svojo spevoigro in ki je: zbudati potom petja zanimanje ljudstva za šolo. — Merodajna sodba o kakem duševnem proizvodu ne gre nikoli avtorju samemu, pač pa drugim, kajpada zmožnim možem, ki imajo nepristranske, poštene in dobrohotne namene, in taki možje — med njimi tudi dokaj takih, ki zavzemajo odlična mesta v slovenski glasbeni literaturi — so tudi izrekli svoje mnenje o »Letnih časih«. Vse te ocene o moji spevoigri so bile vobče prav povoljne. Kogar je stvar zanimala, čital je gotovo izvlečke iz dotičnih književnih poročil na platnicah I. in II. dela mojega »Šopka šolskih pesmic«. Kajpada se ni vse povprek hvalilo, zakaj vsi ti ocenjevalci so se držali več ali manj gesla, da »literarna kritika ne sme postati nikoli reklama za strankarskega pristaša, pa tudi ne bat, s katerim se ubijajo neljube osebe«. »Dom in Svet« je n. pr. pisal v svoji 8. številki 1. 1905., da spevoigra »Letni časi«, kjer so zbrani napevi raznih skladateljev, nima enotnega značaja in ji zato manka umetniškega kolorita, vendar pa nam je — tako piše list — jako dobro došla.

Da navedena moja publikacija nima umetniškega kolorita in da ne stoji na višku glasbene umetnosti, to sam dobro vem in čutim, a tako visoko pri svojem glasbenem delovanju tudi nikoli nisem hotel, ker se gibljem le v skromnih mejah diletantskega uglasbenja srčnih svojih čutov — a da je spevoigra »Letni časi« dobro došla slovenski ljudski šoli in da je uporabna, o tem priča dejstvo, da se je s prav povoljnim uspehom uprizorila — kolikor je namreč meni znano — že na več kakor dvajsetih krajih. Omenjam le Zagorje na Notranjskem, Kamnik, Podčetrtek, Jesenice, Gorje, Vrhnika, Brežice, Ihan, Frankolovo. Poročila o uspehih so bila čitati v »Slovenskem Narodu«, »Učiteljskem Tovarišu«, »Domovini« in »Slovcu«, ter so se glasila vobče laskavo.

Na tem mestu še nekaj! Gospod Druzovič visoko čisla gospoda ravnatelja Schreinerja, zato se mu zahvaljuje tudi v »Predgovoru« k svojemu »Posebnemu ukoslovju petja«, ker je dal ta gospod pobudo k sestavi Dru-

zovičevega navodila. Gospod ravnatelj Schreiner mora torej gotovo o petju in o glasbi sploh nekaj razumeti in to tudi razume, saj je znano, da je skoraj ni stroke, kjer bi gospod ravnatelj ne bil doma, kjer bi ne bil veščak. In kaj pravi gospod ravnatelj Schreiner o moji spevoigri? V pismu z dne 4. oktobra 1905 mi piše med drugim doslovno: »Z velikim veseljem sem pregledal »Letne čase« in uverjen sem, da bode Vaša skladba dobro služila našim šolam, pospešujoč lepi namen, ki ga zasledujete. Imamo enkrat vsaj nekaj izvirnega . . . Res je, šolske veselice so lahko važen činitelj pri ljudski vzgoji, ako se prav prirejajo . . . zategadel Vam čestitam k lepemu delu . . .«

Iz navedenega je pač dovolj jasno razvidno, da gospod Družovič ni ravnal prav, ko je zamolčal v svojem pevskem navodilu mojo spevoigro »Letni časi«, zakaj četudi ta skladba ni najboljša, pa je prva slovenska spevoigra, ki je že na raznih šolah s prav povoljnim uspehom dostala praktično preizkušnjo in bi torej že iz tega vzroka zaslužila, da bi jo gospod avtor vsaj navedel, če že ne priporočil. Sicer pa ponavljam i tukaj besede, ki sem jih napisal v predgovoru svojih »Letnih časov«:

Vsakomur je kritika taka po godi,
če kritik na delu vse hibe presodi,
potem pa però sam kmalu zastavi,
in svojega, boljšega kaj objavi.

Na delo torej, dobri stvari na ljubo! Jaz gotovo ne bom med zadnjimi, ki se bodo veselili sadu njegovega truda in prizadevanja.

V Središču, dne 4. marca 1907.

Anton Kosi.

Šolstvo v tujini.

Črtice o meklenburškem šolstvu.

V novejšem času prinašajo knjige in časopisi vesti o meklenburškem šolstvu.¹⁾ Iz teh spisov je pošneti, da je šolstvo velike vojvodine meklenburške še zelo malo razvito. Človek bi ne pričakoval v »rajhu« tako slabih razmer. Glavni vzrok teh razmer je feudalna državna uprava na Meklenburškem.

Statistika nemškega šolstva kaže, da je v veliki vojvodini meklenburški razmeroma največ analfabetov.

Zanimiva je sledeča primerjava.²⁾ V Hamburgu in Bremenu stane učenec

¹⁾ Deutsch-Sibirien. Indiskrete Blicke in das tiefe Dunkel des meklenburgischen Volksschulwesens, speziell des ritterschaftlichen. W. F. C. Elmbek. Hamburger Verlagsanstalt (M. Krüger). Preis 1 Mark. — Freie Lehrerstimme. Wien. Jahrgang XI. bis XIII.

²⁾ Popotnik. 1905.

ljudske šole povprečno 74 do 77 mark, po drugih nemških državah pa 40 do 50 mark. Meklenburško je med najzadnjimi. Tam stane učenec le 33 mark.

Ljudske šole meklenburške se dele na tri vrste. Ta razdelitev ni posledica pedagoških principov. Nastala je z ozirom na to, kdor šole vzdržuje. Skrb za šole po mestih imajo dotična mesta. Nekoliko šol na deželi vzdržuje veliki vojvoda meklenburški. Ostale šole so podrejene graščakom.

Na relativno najvišji stopnji je šolstvo mestnih šol. Manj ugodne razmere nahajamo pri šolah, katere vzdržuje veliki vojvoda.

Pravi »unikum« v nemškem šolstvu pa so graščinske šole.

Učitelji graščinskih šol se vzgajajo na graščinskem seminarju v Lübbtheenu. Ta šola ima dva oddelka. Prvi odderek, v katerega zahajajo gojenci dve leti, se zove »Präparandum«. Drugi odderek je »Seminar«. Obsega tudi dva letnika.

V učnem načrtu najdemo te-le predmete: katekizem, zgodbe sv. pisma, nemščina, računanje, godba. Na realije se ozira še-le v drugi vrsti. Po dovršenem prvem oddelku prestopi gojenec v drugega. Navadno pa jih malo število gre takoj v »Seminar«. Večina par let učiteljuje, če je baš kje namestiti učiteljska služba. Potem nadaljuje svoje nauke.

Naobrazbe pač ta seminar ne nudi mnogo. Najboljši dokaz je dejstvo, da država gojence, kateri dovrše graščinski seminar, ne smatra dovolj nabrazenim, služiti kot enoletni prostovoljci. Absolventi drugih nemških seminarjev imajo vsi to pravico.

Po dokončanih »študijah« se nastavi seminarist kot »Schulmeister« na graščinski šoli. Izpita učne usposobljenosti na Meklenburškem ni.

Učiteljska plača je uborna. Na leto bi imel dobiti 700 mark (840 K). A še te vsote mu ne izplačajo. V gotovini prejme le 360 mark. Namesto ostale plače dajo učitelju kos vrta, krmo za živino, žito, kurivo itd. Po preteku 25 let službovanja se plača poviša za 500 mark. »Dogaja se, da morajo služiti učiteljeve hčerke kot dekle, ker jih očetje ne morejo drugače oskrbeti vsled slabe svoje plače.«¹⁾ Kakšna so stanovanja učiteljev, se je zadnja leta odkrilo v par pravdah.

Kakor se je že povedalo, so graščinske šole podrejene graščakom. Graščak ima pravico, odpustiti učitelja, kateri mu ne ugaja, na dan 24. oktobra iz službe, ne da bi se učitelj mogel pritožiti. Graščak ni dolžan, naznaniti višji šolski oblasti vzrok odpusta. Učitelja itak stavi na isto stopnjo s svojimi služabniki. Kako vesel mora biti učitelj, če čita inzerat, ki je bil natisnjen v »Rost. Anz.« l. 1905. Pod vzglavjem »Gesuchte männliche Personen« se najde: »Auf Gut Severin i. M. wird zum 24. Oktober d. J. ein Lehrer gesucht, und zu sofort ein Stallknecht, Kavallerist bevorzugt, ein unverheirateter Schweinefütterer, der auch melken kann, zum 24. Oktober. Die Gutsverwaltung.«

Dolžnost graščinskega učitelja je tudi, snažiti in pometati šolske sobe. V šolski sobi mora učitelj sam zakuriti. Da je učitelj i cerkovnik, je pri tako žalostnih razmerah umevno.

Graščinskih šol je nekaj nad 600. Šole same so v zelo slabem stanju. Dovoljeno je, da se narede v šolskih sobah kamena tla ali pa tla iz cementa. Notranja oprava razredov je siromašna. Učil ni.

¹⁾ Popotnik. 1906.

Med poletnim tečajem je na teden le 12 ur pouka. Neopravičene zamude naj bi kaznoval graščak, česar pa ne stori, ker otroci na njegovem posestvu delajo.

Izmed šolskih predmetov zavzema največ ur (6—8 na teden) verouk. Profane predmete nahajamo sledeče: govorne vaje, čitanje, pisanje, računanje in petje.

Pri šolarjih, kateri dopolnijo 11 leto, določi pastor kot krajni šolski nadzornik tiste, ki so zadostili šolskim zahtevam. Ti učenci gredo služiti. V šolo zahajajo le še 6 ur na teden.

F. Fink.

Razgled.

Listek.

Nabirajte narodne pesmi! Obeta se nam nekaj zelo imenitnega na polju narodne pesmi. Naučno ministrstvo namerava zbrati in objaviti vse narodne pesmi vseh avstrijskih narodov, da se pozabljenosti otne dragoceni ti biseri. Izdaja bo obsegala besede in melodije na notah. V svrhu nabiranja narodnih pesmi je ministrstvo postavilo za vsako narodnost posebne nabirateljske ali delovne odbore, ki naj vodijo nabiranje. Za slovenske narodne pesmi je slovenski delovni odbor, kateremu načeljuje vsenčiliški profesor dr. Karel Štrekelj, izvršil vsa pripravljalna dela in razpošilja prav kar po vseh slovenskih krajih „poprašalne pole“ in „osnovna načela“, hoteč pred vsem zaslediti vire, kje je dobiti še narodnih pesmi, in pribobiti čim največ posameznih nabiralcev in zapisovalcev. „Poprašalne pole“ in osnovna načela“ so se v 15.000 izvodih deloma že razposlala, deloma se še razpošiljajo. Ali pravega uspeha je pričakovati samo, ako se vprašalne pole res tudi izpolnijo in izpolnjene odboru vrnejo. Zato se slovenski delovni odbor obrača javnim potom do vseh, katerim so se vprašalne pole poslale ali se jim še pošljejo, z nujno prošnjo, naj jih v interesu dobre stvari čim prej izpolnijo in izpolnjene odboru vrnejo. Kdor sam ne more ali ne utegne pole izpolniti, naj jo odda komu drugemu, ki bi bil za to pri volji. Kdor sam ne more na kako vprašanje odgovoriti, naj pusti prazen prostor. Posebno važna so ona vprašanja, ki hočejo izvedeti imena in naslove onih oseb, ki znajo peti mnogo narodnih pesmi, in pa onih oseb, ki so sposobne zapisati pete melodije prav v notah. Kadar izvemo imena vseh teh oseb, tedaj se bomo še posebej obrnili do njih. Zapisovalce narodnih pesmi v notah opozarjamo že sedaj, da se melodije ne smejo po svoje harmonizirati, ampak da jih je zapisati natanko tako, kakor se poje, in to ali enoglasno ali dvoglasno ali večglasno. Če zapisovalec o kaki pesmi ve, da se poje večglasno, a mu je znan samo napev, naj zapiše samo napev z dotično pripombo. Sploh pa priporočamo vsem, da marljivo čitajo „osnovna načela“, kjer je vse razloženo, kar treba vedeti. Zapisovalcem narodnih pesmi v notah bomo poslali posebnega notnega papirja, da bode oblika povsem enaka. Za njih trud se bodo primerno nagradili. Samo po sebi je umljivo, da se nam gre pred vsem za take pesmi, ki še niso objavljene. Že objavljene pesmi je zapisovati le tedaj, če je melodija bistveno drugačna ali če ima kake še nepoznane posebnosti. Besedilo se ne sme nič spreminjati ali olepšavati. Napiše naj se v tistem narečju, v katerem se pesem poje. Komu je vrniti izpolnjene pole, odnosno v tekstu in melodiji zapisane pesmi? Koncem vsake popraševalne pole je opomnja, ki to natanko razloži. Po-

šiljajo naj se onemu gospodu odborniku, ki je postavljen za dotično ozemlje, ali pa na naslov: Odbor za nabiranje slovenskih narodnih pesmi v Ljubljani („Glasbena Matica“). Vsi prijatelji prelepe slovenske narodne pesmi se končno prosijo, naj blagohotno pospešujejo to velevažno delo. Ko bomo zbrali vse pesmi iz vseh krajev, tedaj bo to neprecenljiv zaklad, s kakršnim se ne bo mogla ponašati vsaka narodnost. Storil se bo s tem velevažen korak v napredku narodne prosvete. V to svrhu pa kličemo zopet in zopet: **Nabirajte narodne pesmi!**

Odbor za nabiranje slovenskih narodnih pesmi.

Učiteljska stanovanja. Pereče vprašanje v našem stanovskem življenju so naša stanovanja. V kakšnih duplih žive nekateri kolegi, je znano. Gljive rastejo po kotih, tla in strop so trhla, zidovi vlažni, zrak zatohel — izkratka, to so prave morilnice. Volná škola predlaga sledeče sredstvo, da se ozdravijo te gnile razmere: Za učiteljska stanovanja moral bi skrbeti po nalogu deželnega šolskega sveta okrajni šolski svet. V vsaki občini, ki ima šolo, naj bi se sezidala hišica, v kateri bi bilo vse primerno urejeno. Za hišičo naj bi bil majhen vrt. Dežela naj bi posredovala pri posojilu, občina naj bi skrbela za stavbišče, država bi naj oprostila hišo davka, učitelju pa bi bilo ustrezno vsaj v tej točki. *D. P.*

Reforma pisanja. T. V. Nedvidek je izdal brožuro „Nové pismo zjednodušené“, v kateri priporoča reformo pisanja. Velike črke naj bi se odpravile, samoglasniki naj bi se označevali nad prednjimi soglasniki, tisk in pisanje naj bi se združila.

Kaj je elektrika? Dr. H. Fricke, asistent fizikalnih vaj v cesarskem (nemškem) brzojavnem uradu, je izdal knjigo, v kateri odgovarja na gornje vprašanje. Po pisateljevem sklepu je električna sila mehanični pritisk hlipa (eter). Pisatelj je mnenja, da je eter vzrok še mnogih drugih sil. Tako n. pr. notranje trenje hlipovih atomov vzrok magnetizma. *Fr. Fink.*

Pedagoški paberki.

Deželni pedagoški svetovalni zbor. Profesor K. Twardowski predložil je v poljskem časniku „Museum Lwowskie“, naj se ustanovi v vsaki deželi pedagoški svetovalni zbor. V deželnih šolskih svetih pazijo samo na to, da se izpolnjujejo šolski zakoni. Za reforme nedostaja članom časa. Vsled tega naj bi se utemeljila institucija, ki bi bila svetovalni organ deželnega šolskega sveta in deželnega odbora, pa tudi deželnemu zboru, ki tudi vpliva na rešenje pedagoških vprašanj. Deželni svetovalni zbor ali deželna svetovalna komisija bi bila samo predlagajoči organ brez eksekutive; njegova naloga bi bila sestavljati predloge in ocene, razložiti svoje nazore o vseh pedagoških vprašanjih. *D. P.*

„Čas“ je mnenja, da bi bila reforma pisanja potrebna iz higijeniških in drugih ozirov. Toda reforma bi se morala vršiti polagoma. Začelo bi se naj samo z nekaterimi novostmi: 1. Velike črke se odpravijo. V šoli naj se seznanjajo učenci samo z eno vrsto tiskanih in pisanih črk. 3. Pozneje naj se odpravijo tiskane črke. 4. Uvedenje priprostejših znakov mesto nekaterih težkih črk. *D. P.*

Ali je dobro pozimi odpirati okna med poukom. O tem vprašanju je govoril dr. Baginski v berolinskem društvu za šolsko higijeno. Nihče ne dvomi, da je zrak v šolah zelo nečist. Včasih je tudi pretopel in poln pokvarjenih plinov. Navzlic temu dr. Boginski ne priporoča, da bi ee okna med poukom odpirala. Učitelju to toliko ne škodi, ker se ne prestando giblje, a zelo škoduje to učencem, ki morajo tiho sedeti blizu okna in ki vdihujejo hladni vzduh, ki struji v sobo. Dr. Baginski trdi, da se vsled tega vnamajo pljuča. Iz tega pa sledi, da se mora nehati kuriti, ko je zrak dovolj topel. Če pa je vzduh pokvarjen, naj zapuste otroci šolo, med tem odmorom pa naj se soba zrači. *D. P.*

O potovalnih umetnikih piše „Český Učitel“ in opozarja šolska vodstva, naj ne sedajo tem lisjakom na lep. Kar nujajo učencem, to večkrat ni vredno piškavega oreha. Samo da izvajljajo učencem denar. *D. P.*

Kronika.

Nove učiteljske plače na Saškem. Plače saškega ljudskošolskega učiteljstva so se na novo uredile. Od 1. januarja 1907 naprej velja ta-le lestvica:

Starost	Plača
24 do 26 let	1800 mark = 2160 kron
27 „ 29 „	2000 „ = 2400 „
30 „ 32 „	2200 „ = 2650 „
33 „ 35 „	2400 „ = 2880 „
36 „ 38 „	2600 „ = 3120 „
39 „ 41 „	2800 „ = 3360 „
42 „ 44 „	3000 „ = 3600 „
45 „ 47 „	3200 „ = 3840 „
48 „ 50 „	3400 „ = 4080 „
51 „ 53 „	3600 „ = 4320 „
v 54. letu	3800 „ = 4560 „

Pripomniti je še, da postane učitelj po izpitu učne usposobljenosti takoj stalen na mestu svojega službovanja. Kakor na Saškem se potegujejo tudi po drugod na Nemškem učitelji za izboljšanje plač. Časopis „Päd. Reform“ se močno zavzema za učitelje v Hamburgu, čeravno iznaša končna plača hamburškega ljudskošolskega učitelja 5514 mark, to je 6616 kron.

Fr. Fink.

Učiteljske plače na Ogrskem. Ogrski minister trgovine je predložil zakonsko osnovo, s katero se uredijo dohodki železniških uradnikov in učiteljev, ki službujejo po šolah državnih železnic. Po tej osnovi bode imel učitelj 2200 K, učiteljica pa 1600 K temeljne plače. Po petih letih bode imel učitelj 2500 K, učiteljica pa 1800 K, po novih petih letih 2800 K in 2000 K. Razen tega prejmejo učitelji stanarine v mestih 4. razreda 500 K, 3. razreda 600 K, 2. razreda 700 K, a 1. razreda 800 K. Dnevnice za potovanja iznašajo 8 K, tudi potnina se plača. Učitelji državnih železnic na Ogrskem bodo torej imeli najboljšo plačo v monarhiji.

D. P.

Meščanske šole na Moravskem. Čeških meščanskih šol je 107 (55 deških in 52 dekliških), nemških (za en četrt preb.) 81 (40 deških in 41 dekliških). Češke meščanske šole so imele 13.717 učencev, nemške 11.687. Četrtilih razredov so imeli Nemci 12, Čehi samo 5.

D. P.

Vojska radi šole se je skoro razvila med Japonci in Združenimi državami. V Kaliforniji niso hoteli sprejeti Japoncev v javne šole. Japonci so se ostro zavzeli za svoje rojake in Roosevelt je popustil. Res, občudovanja vreden narod, ki se tako zavzema za svoje šolstvo.

D. P.

Ilustracija bosenskih kulturnih razmer. V okraju Bosanska Dubica z 20.000 prebivalci obstojita 2, reci **dve šoli**, a zato je v okraju pet žandarmerijskih kasarn. Kulturträger!

D. P.

Manifestacija gališkega učiteljstva za uravnavo plač se je vršila 17. februarja. Udeležilo se je je 6000 poljskih in rusinskih učiteljev.

D. P.

Šola brez učencev. Pred enim letom je otvorila zloglasna „Lega nazionale“ v Rakuji v Istri italijansko šolo. Slavno jo je otvorila, slavno zatvorila. V šolo se namreč ni vpisalo niti eno dete! Čast istrskim Hrvatom, obmejni Slovenci pa naj se ugledajo v svoje brate.

Društvo „Selbsthilfe der Lehrerschaft Steiermarks“

naznanja svojim članom, da sta umrla člana: gospa Pavlina Stark v Gradcu in gospod Andrej Golob pri Sv. Marjeti na Dravskem polju, okraj Maribor. Zaostalim se je izplačalo 1390, oziroma 1400 K. Naklada 4 K blagovoli naj se vplačati zanesljivo do konca marca.

Odbor.

Nove pisanke.

Ker se moji šolski zvezki v enotnem kvartformatu na visoko z 12 listi (brez ovitka), izvrstnega, močnega in lepo rastriranega papirja, z močnim modrim ovitkom in dobrim pivnikom, ki se rabijo v vseh mariborskih ljudskih in meščanskih ter v posameznih šolah na deželi, kaj dobro obnesejo, priredil sem, da ustrežem večstranskim vprašanjem **po res dobrih šolskih zvezkih** poleg 16 vrst zvezkov z nemškimi napisi še **osem** različnih pisnih zvezkov v enaki kakovosti in opravi **s slovenskimi napisi**, in sicer:

Pisanka št. 5: 4-črtna

Pisanka št. 9: 1-črtna

Pisanka št. 12: (za slov. pisanje)

Spisovnica št. 12

Spisovnica št. 20: 1-črtna

Spisovnica št. 21: 4-črtna

Številnica št. 25: s črtami

Številnica št. 50: brez črt.

Cena 6 vin. komad, za uboge učence 5 vin. — Risanke brez pik iz najboljšega, čisto belega papirja, obsegajoč 8 listov z močnim modrim ovitkom, **cena 8 vin.** — Vzorci na zahtevanje brezplačno. — Prodajalcem primeren rabat.

Tudi priporočam svojo veliko zalogo različnih šolskih zvezkov, papirja, kancljskih, pisalnih in šolskih potrebščin ter molitvenikov, kuvertov (tudi z natisnjeno firmo), peres, peresnikov, svinčnikov, radirgumijev, izvrstnega šolskega črnila, črnilnega ekstrakta, vseh potrebnih **dvojezičnih šolskih tiskovin**, zemljevidov, vpisalnih knjig itd. itd. po priznani nizkih cenah.

Andrej Platzer, Maribor, Gospodske ulice št. 3.

Knjigovezna dela točno in poceni. — Tudi se pri meni lahko naroča na vse tu- in inozemske modne žurnale, ilustrovane časnike in sploh periodično izhajajoča literarna dela.

RAZPIS NATEČAJA.

Št. 219/1.

Učiteljske službe.

Na štirirazredni ljudski šoli v Selnici ob Dravi se bode do 1. septembra 1907 stalno namestila učiteljska služba z dohodki po III. krajnem razredu.

Prosilci ali prosilke za to mesto naj vložijo svoje prošnje s spričevalom usposobljenosti in zrelostnega izpita, ter pri prvem stalnem nameščenju tudi z domovnico opremljene, predpisanim potom pri krajnem šolskem svetu v Selnici ob Dravi do 31. marca 1907.

Okrajni šolski svet v Selnici, dne 13. februarja 1907.

Predsednik: Attems.

Opomba: Na prošnjo krajnega šolskega sveta se opomni, da krajni šolski svet prosilec ali prosilke nemške narodnosti, seveda s slovensko usposobljenostjo, dovoljuje prosto stanovanje.

Št. 211/O.

Na trirazredni ljudski šoli v Runeču se stalno ali začasno namesti učiteljska služba z dohodki po II. krajnem razredu in s prosto izbo.

Prosilci ali prosilke za to mesto naj vložijo svojo redno opremljeno prošnjo predpisanim potom do 15. aprila 1907 pri krajnem šolskem svetu v Runeču, pošta Ivankovci.

Okrajni šolski svet Ormož, dne 4. februarja 1907.

Predsednikov namestnik: Dreflak.

Razglas.

Izpiti učne usposobljenosti za obče ljudske in za meščanske šole se začno pri podpisani komisiji v toletnem pomladnem roku dne 29. aprila ob 8. uri zjutraj.

Po predpisu opremljene prošnje dopusta k tem izpitom naj pridejo predpisanim službenim potom najpozneje do 21. aprila t. l. k podpisanemu ravnateljstvu.

V Mariboru, dne 8. marca 1907.

Ravnateljstvo c. kr. izpraševalne komisije za obče ljudske in za meščanske šole.

POPOTNIK

izhaja 15. dne vsakega meseca v zvezkih in stane na leto 6 K, pol leta 3 K, četrto leta 1 K 50 v. Posamezni zvezki stanejo 50 v.

Naročnino in reklamacije

sprejema »Zavezin« blagajnik Fr. Luznar v Kranju. — Rokopise pa je pošiljati ravnatelju M. J. Nerat-u v Maribor, Kokoschineggallee.